

5/2015 LEGEA, ekainaren 25ekoa, Euskal Zuzenbide Zibilari buruzkoa (Hutsen zuzenketa, EHAA 84 ZK., 2016-05-05).

ZIOEN AZALPENA

I

Eusko Legebiltzarrak ondutako uztailaren 1eko 3/1992 Legea izan zen lehena, Euskal Zuzenbide Zibilaren arauketa gauzatzeko orduan, 1526ko Bizkaiko Foru Berriaren ostean. Lege hori euskal legelariak idatzi zuten eta euskal organo legegile batek onetsi zuen.

Eusko Legebiltzarrak ahalmenak zituen lege hori onesteko, hain zuzen ere, 1978. urteko Espainiako Konstituzioaren 149.1.8 artikulua Horrek, Estatuaren mesederako gorde bazuen ere gai zibiletan legeak egiteko ahalmena, salbuespenak ezarri zituen; besteak beste, autonomia-erkidegoek zuzenbide zibilak, forudunak nahiz bereziak, iraunarazi, aldarazi eta garatu ahal izango dituzte, halakoak direnetan. Konstituzioaren xedapen horretan oinarri harturik, Euskal Herriaren Autonomia Estatutuak arautu zuen, 10.5 artikuluan, Euskal Autonomia Erkidegoaren eskuduntza beregaina, honetara zuzendua: Euskal Herria osatzen duten herrialde historikoen zuzenbide zibil foral eta berezi idatziaren nahiz ohiturazkoaren kontserbazio, aldatze eta bilakaera, bai eta beraren indarraren lurralde-barrutiaren finkapena ere.

Beste alde batetik, ezin da ere ahaztu testu horrek bultzada handia jaso zuela Gipuzkoako lurraldeari dagokionez geroagoko aldatze eta handitze batekin, zeina ekarri baitzuen azaroaren 26ko 3/1999 Legeak, Euskal Herriko Foru Zuzenbide Zibila Gipuzkoako Foru Zibilari dagokionean aldatzekoak. Lege horrek mugarri bat jarri zuen Gipuzkoako Zuzenbidean, 1992ko testuak beste bi lurraldeetan jarri zuenaren parekoa, kontuan hartzen bada urriak izan direla beti Gipuzkoako Foru Zibilaren idatzizko iturriak, ohiturazko zuzenbidea izan delako beti lurralde hartako zuzenbide pribatuaren funtsezko iturria.

Hogeita hamar urtetik gora pasa dira Konstituzio eta Estatutua indarrean jarri zirenetik, eta zuzenbide zibil foral edo berezi propioa duten autonomia-erkidegoen legegintza-esperientzia alderatuak eta jurisprudentzia konstituzionalak oinarri sendo bat jarri dute biltzar autonomikoei eskumenak aitor dakizkien zuzenbide zibil foralean ahalmen legegilea baliatzeko.

Horregatik, lege hau prestatzeko orduan askatasun osoz eta 1992ko Legea egiterakoan izan ziren eskumen-zalantzak planteatu gabe jokatu ahal izan da, baita begiradaren mugak zabalduz ere, jurisprudentzia konstituzionalak, zentzu onak eta denen hobe beharrak ezarritako lerroen barruan. Helburua izan da, beti, bizirik mantentzea eta aprobetxatzea tradiziozko eta ohiturazko zuzenbidearen legatua, baina aldi berean begirada jartzea gaurko munduan eta egungo euskal herrian, non merkataritzak eta industriak pisu handia daukaten eta zein ezin den identifikatu duela mende batzuetako landa-gizartearekin, zuzenbide honen jatorrizko formulazioak erantzuten zion gizarte harekin.

Euskal Herriaren beste ezaugarri batzuekin gertatzen den bezalaxe, funts alboraezina da Gaztelako eta Europako zuzenbidea, eta horrexegatik testua interpretatu behar da Espainiako Kode Zibilarekin batera, testu honek ez baitu xede aspaldiko erakunde zibilen eduki osoa agortzea, horiek bizirik baitaude Kode Zibilak arautzen dituen moduan. Kode Zibil hori indarrean dago testuaren zatirik zabalenean eta, kasurik okerrenean ere, zuzenbide ordeztailearen izaera du, salbu eta erakunde beregainak arautzen direnean, hala nola tronkalitatea, Bizkaian, Laudion eta Aramaion aplikatzen dena.

Euskal Zuzenbidea zuzenbide europarra da eta sarturik dago mendebaldeko zuzenbide europarraren esparruan. Jakina denez, Erdi Arotik barruratu zen Zuzenbide Erromatarra lekuan lekuko zuzenbidearen sustraian gainean, nahiz eta Euskal Zuzenbideak badituen erakunde batzuk non Zuzenbide Erromatarra ez den aplikagarri. Ondorioz, Gaztelako Zuzenbidea, Zuzenbide Erromatarraren eragin nabarmena zuena, bertako zuzenbidearen hutsuneen betegarri zen. Nolanahi ere, badira Euskal Zuzenbidean ñabardura esanguratsuak, zuzenbide erkidea aldarazten dutenak eta lege honek gordetzen eta garatzen direnak.

Era berean, lege hau interpretatzeko orduan kontuan izan behar da ere aplikagarria den Zuzenbide Komunitarioa, hasi baita eragina izaten, eta gero eta gehiago eragingo baitu, zuzenbide pribatuan, eta beraz baita zuzenbide foralak arautu ohi zituen gaitan ere. Hor da, adibidez, Europar Batasuneko Legebiltzarraren eta Kontseiluaren uztailaren 4ko 650/2012 Erregelamendua, xedapenen eskumen, lege aplikagarri, errekonozimendu eta egikaritzari buruzkoa, mortis causa oinordetzen arloko dokumentu publikoen onarpen eta egikaritzari buruzkoa eta oinordetza-ziurtagiri europar bat sortzeari buruzkoa.

Azkenik, lege honen asmoa ez da agortzea orain Euskal Foru Zuzenbide Zibilak izan dezakeen garapen-eremu guztia. Zuzenbide hori poliki-poliki hedatuko da eremu berri batzuetara Legebiltzar honek onesten dituen beste lege batzuen bidez, une bakoitzeko beharrezanez eta eskaera sozialei erantzute aldera gorago azaldutako eskumen-esparruaren barruan, eta baita, gorago esan den bezala, ohituraren bidez eta Foru Zuzenbide Zibilaren printzipio orokorren bidez ere, Zuzenbidearen iturri diren heinean. Orain gure Zuzenbide Zibila zabaldu eta sakondu beharra daukagu, beste autonomia erkidego batzuek egin duten bezala, eta Euskal Zuzenbide Zibilaren formulazio ahalik eta osatuena lortu, epe egoki batean.

II

Atariko tituluan Euskal Foru Zuzenbide Zibilaren iturrien kontua jorratzen da. Funtsean ez da aldentzen iturrien eskema propiotik eta indarrean dagoenetik, baina erantzuna eman nahi zaio aplikagarriak diren arauen irismen eta interpretazioari buruz segurtasun juridikoa eta ziurtasuna izan beharri, gaurko garaira eta egungo legeria prozesalera eta antolaketa judizialera egokitutako ikuspuntuarekin. Horrela, arauketa osoagoa eman zaie ohiturari eta zuzenbidearen printzipio orokorrei, aintzat harturik Euskal Herrian oinordetza-zuzenbidea beti izan dela ohiturazkoa, salbu eta Aiarako Forua eta Bizkaiko tronkalitate arauak eta idatzizko beste arau solte batzuk. Gainerakoan, dokumentu zaharrek erakusten dute oso antzeko arauak aplikatu zirela hiru lurralde historikoetan eta are testamentu-ahalordeak eta testamentu mankomunatuak sarri erabili zirela Bizkaitik kanpo, bereziki Gipuzkoan.

Ondoren, printzipio orokor batzuk ezartzen dira. Bertan agerian uzten da jabetza-eskubideak izaera solidarioa zeukala gure lege zaharretan eta kategorikoki baieztatzen da askatasun zibila, zeinak pentsarazten duen lege guztiak esku-emaileak direla.

Berrikuntzarik nabarmenena, hala ere, euskal auzotasun zibilaren arauketan datza. Orain arte ez zegoen tokiko auzotasuna baizik eta horrek eragozten zuen, barbarako, izatezko bikoteen ondorioak arautzeko euskal auzotasuna ardatz moduan hartzea, halakorik ez zegoelako. Hainbatetik, auzotasun administratiboan babestu da izatezko bikoteen araubidea.

Premiazkoa zen, hortaz, auzotasun erkide bat izatea Euskal Autonomia Erkidegoaren herritar guztiontzat. Halakoa sortzen eta arautzen du testu honen 11. artikulua, hori bera bateragarria dela tokian tokiko auzotasunarekin. Azken hori da, izan ere, erakunde batzuen aplikaziorako Aiarako auzotarrek, bizkaitarrek edota gipuzkoarrek dutena.

Testuaren jomuga da, bestalde, indarra izatea Euskal Autonomia Erkidego osoan. Horren xedapenek aplikagarriak behar dute izan lurralde osoan. Egia da, Araba, Gipuzkoa eta Bizkaia bide desberdinetatik joan zirela, baina egia da, orobat, euren arteko desberdintasunak urriak eta kasurik gehienetan formalak direla, ez funtsezkoak, betiere foru-ohituraren esparru zabalean.

Egoera horrek ahalbidetu du testu bateratua egitea, herritar guztientzat onargarri izan daitekeena, lege eta ohitura oso bestelakoetan izan ezik, hala nola testamentua egiteko askatasuna Aiaran, edo tronkalitatea eta ondasunen komunikazio-araubidea bizkaitarren arteko ezkontzan.

Desberdintasunek ez dute saihesten auzotasun zibil erkide bat moldatzea, hain zuzen ere euskal auzotasuna, aurreko legeak arautu ez zuena. Bistan da hori gabe zaila dela lege-gatazkak konpontzea.

III

I. titulua hasten da ondareari buruzko zuzenbidearen printzipioak adieraziz. Horien artean, 13. artikuluan landa-errendamenduak aipatzen dira, zeinak asko hedatu baitziren XIX. eta XX. mendeetako euskal baserrietan. Epeari dagokionez, mugagabeak ziren, errentaren ordainketan huts egin ezean. Botere zentralak horri buruz aldarrikaturiko legeek sarritan jarri zituzten zalantzan landa-errendamendu horiek, aintzat hartzeke baserrien kasuetan etxebizitzaren erabilera lotzen dela lursailen jorrocketarekin, gehienetan bigarren hauek lehenaren erantsiak direla.

Euskal baserrien landa-errentamendua berezko izaera duen erakundea da, beharbada zentsuetatik hurbil dagoena, eta testuak berezitasun hori gorde nahi du, nahiz eta erakundearen garatze bidea botere publikoen zeregina izan eta erabaki politikoen menpe egon.

Legeak, orobat, sozietate zibilak arautu nahi ditu, horiek aspaldiko espiritu baten adierazleak baitira, besteak beste gizakumeak elkarrekin jardutekoa. Halakoak irauten du egunotan ere, kofradia, ermandade eta mutualitateetan eta ez da arauketa propio baten objektua izan orain arte.

IV

II. tituluak oinordetzak ditu araugai. Aiarako forua eta Bizkaiko tronkalitateari buruzko arauak salbuetsita, Euskal Herriko oinordetza-zuzenbidea beti izan da ohiturazkoa. Gainerakoan, agiri zaharrek adierazten dute arau bertsuak aplikatu zirela hiru herrialde historikoetan eta testamentu-ahalordeak eta alkarpoderosoak eta testamentu mankomunatuak sarri erabili zirela Bizkaitik kanpo ere. Hori dela eta, idazkera bakar bat egin da, Bizkaiko eta Aiarako arau bereziak jarraian datozela. Horretara jarrita, testamentu egilearen askatasuna zabaltzen da.

Hilburukoa heriotza-arriskuan egindako testamentua da eta egoki dago araututa Bizkaiko Foruan. Hainbatez, arauketa hori hedatzen da hiru herrialde historikoetara, Zuzenbide Zibil erki-dea aplikagarri izan dakien.

Kode Zibilak bereziki debekatu zuen testamentu mankomunatua, Alemaniako Kodearen debeku gogorra aintzat harturik, baina horrek sortzen dituen susmoak eta errezeloak gutxitzen joan dira araubide modernoetan. Bizkaiko Forua eta 1992. urteko euskal legeak haren indarra gorde dute, senar-emazteen artean soil-soilean bada ere.

Nahitaezko oinordetzari dagokionez, desberdintasun handiak dira gure zuzenbide historikoan. Horiek bateratze bidean jartzea komenigarri izango litzateke. Aiarako Foruak testamentu egiteko askatasun osoa gordetzen du. Arean ere, ikusirik horrek Aiaran dituen sustrai sendoak, uste da zuhurra dela erakunde hori gordetzea.

Gainerakoetan, agerikoa da leku askotan Kode Zibilaren seniparte-sistema dagoela indarrean, Bizkaian izan ezik. Bertan seniparte hartu zen Gaztelan indarrean zegoen Partiden Legetik, hori ere gure tradizioaren aurkakoa zela, eta jarauntsiaren lau bostenekoa zen, Kode Zibilak bi herenentara murriztu arren, bat seniparte hetsiarena eta bestea hobekuntzarena.

Testuak seniparte bakarra ezartzen du, ondarearen heren batena, Euskal Autonomia Erkidego osorako. Uste izan da erabaki hori oso garrantzitsua dela eta laguntzen duela, beste edozerk baino gehiago, Euskal Zuzenbideari batasuna ematen eta Europako legeriei buruz hurreratzen.

Salbuespen bakarra da, nahitaez, Aiarako haranarekin egin beharrekoa, testamentu egiteko orduan erabateko askatasuna gorde behar baita.

Alkarpoderosoa edo komisario bidezko testamentua oinarrizko osagaia da Bizkaiko oinordetzan. Lege honek ñabardura batzuk barruratzen ditu horretan. Testamentua egiteko ahalordeak euren osotasunean gordetzen ditu, betiere notarioaren aurreko testamentuan egiten badira. Ezkontideek edo izatezko bikotekideek ezkontza hitzarmenean edo oinordetza itunean egin dezakete halakoa. Berrikuntzarik nabarmenena izan daiteke, beharbada, ezkontide alargunaren eta bizirik dirauen izatezko bikotekidearen arteko berdintasuna, egungo legeriaren aginduak betetzeko asmoz.

Bizkaiko erakunderik esanguratsuena, zuzenbide pribatuari dagokionez, tronkalitatea da. Horren lortzea ere begien bistakoa da Nafarroan eta Lapurdiko ohituretan. Aldiz, Gipuzkoan eta Araban ez dago araututa, herrialde horiek inoiz ere ez baitzituzten euren legeak idatzi. Bizkaian bilduta dago Foruan eta zabal garatuta 1992. urteko legean. XX. mende hasieran, tronkalitatea zen erakunderik bereizgarriena eta estimatuena, bizkaitar legelarien aldetik.

Egungo gizartearen bilakaera, ostera, mota honetako erakundeen aldekoa ez da. Nolanahi ere, erakunde horrek Bizkaian dituen sustraiak aintzat hartuta, zuhertasunak aholkatzen du gordetzea.

Testuak bizirik gordetzen du Bizkaian tronkalitatearen erakundea eta foru-sakaren egikaritzea ondasun tronkalak besterentzen direnean. Testuak eskubide horren egikaritzea argitu eta erraztu egin nahi du eta, modu batean zein bestean, horren aplikazioetan gerta daitezkeen gehiegikeriak arindu. Hartara, berrikuntzarik irtenena da aspaldiko deuseztasun erabatekoa, tronkalitateetik kanpo diren arrotzen mesederako egindako ekintzetan, deuseztasun erlatibo edo deseztagarritasun mugatu bihurtzen dela, Jabetza Erregistroan noiz inskribatu eta hurrengo lau urtetan egikaritu behar baita.

Saka-eskubidearen egikaritzeari dagokionez, ondasun tronkal bat arrotz bati besterentzen zaionean, testuak mugatu egiten du hori, hiri-lurzoruan edo lurzoru urbanizagarri sektorizatuan badaude ondasun horiek. Eskubidea egikaritzeko moduak ere, bitarikoak proposatzen ditu testuak, bata, zuzenetik egitekoa eta bestea, iragarkien bidez, bi-biak notarioen fede pekoak, tronkaleko senideei deia egiteko.

Testuak arautzen du, orobat, baserri baten errentariak izan dezakeen eskubidea errentapeko etxebizitza eskuratzeko, kontratuaren indarraldia berrogei urtekoa baino gehiagokoa bada. Euskal baserriaren berezitasuna da hori, finkaren errendamenduan familiaren etxebizitza sartzen baita eta horrek ahalbidetzen du errentariak ere, testuaren 86. artikulua arauturikoaren arabera, lehenespenez eskuratzeko eskubidea.

Modu esanguratsuan batzen da testu honetara Aiarako Forua. Tradizioz artikulua bakarrekoa izan ohi da hori. Hemen, berriz, luze-zabal garatzen da, legelari arabarren ekarpenekin, botere osoko gozamenaren araubidea, Aiarako modalitateak barne.

Era berean, gipuzkoar baserriaren oinordetzari buruzko arauak garatzen dira testuan. Baserria zer den 96. artikuluan zehazten da eta orobat, eskuratzaileren betebeharra, baserriaren xedea gordetzeko.

Oinordetza-itunak hedadura handiz arautzen dira titulu honetan. Kode Zibilaren debekua gora-behera, horrek eragozten zuela oinordekoa izateko ituna, erakundea bizirik zegoen Bizkaian, batez ere ezkontza bidezko itunetan eta debekua ez da arrazoizkoa gaur egun hainbat legelarirentzat. Horrexegatik eman behar zaio arreta berezia eta berme-arauak ezarri horren baitan.

V

III. tituluan barneratzen dira ezkontza bitarteko ondasunen araubidea eta horren lehenengo kapituluaren ezartzen da aukera askeko araubidea, ezkontza egin aurretik zein ondoren. Hitzarmenik ezean, Kode Zibilak araturiko irabazpideen araubidea izango da aginduzko.

Bizkaiko Forua aplikagarri non den eta bertako lurraldean, hala ere, titulu honen bigarren kapituluak ezartzen du ezen, tradizioaren arabera, ulertzen dela ezkontideen artean foru-komunikazioa dela aginduzko, Foruak arautzen zuen bezalaxe, eta horren bidez ondasun guztiak erkide egiten dira, horiek higigarriak edo onibarrak izan, edozein dela euren jatorria.

VI

Lehen xedapen gehigarriak Euskal Zuzenbide Zibilaren Batzordea sortzen du. Eusko Legebiltzarren eta Eusko Jaurlaritzaren kontsulta-organoa izango da eta gaiari buruz ikerketak sustatzea eta lege-aldaketak proposatzea izango du helburu.

Bigarren xedapen gehigarrian izatezko bikoteei hedatzen zaie –bada jada horiei buruzko lege bat indarrean– lege honetan auzotasun zibilari eta ordezkoko araubide ekonomikoari buruz dauden arauen aplikazioa.

Hirugarren xedapen gehigarriak hizpide ditu lege honetan aurreikusitako figuren azpian sortutako harreman juridikoek ekarriko dituzten zerga-aldaketak, zeinak esleitzen zaizkien gaian arauketa-eskumena duten foru-organoei.

Xedapen iragankorretan zehazten dira zenbait figurari eta euskal auzotasun zibilari eragiten dieten aldi baterako egoerak. Euskal auzotasun zibila ulertuko da automatikoki eskuratzen dutela Euskal Autonomia Erkidegoko auzotar guztiak lege hau indarrean jartzen denetik.

Indargabetze-xedapenak berariaz indargabetzen ditu aurreko 3/1992 eta 3/1999 legeak eta oraingo lege honekin kontraesanean dagoen beste oro.

Azkenik, azken xedapenak ezartzen du argitaratzen denetik hiru hilabetera jarriko dela indarrean lege hau, epe hori zentzuzkoa baita jardule juridiko guztiak ondo ezagutu ditzaten bertako manuak.

ATARIKO TITULUA

LEHENENGO KAPITULUA

EUSKAL ZUZENBIDE ZIBILAREN ITURRIAK

1. artikulua.– Iturri juridikoak.

1.– Euskal Autonomia Erkidegoko Foru Zuzenbide Zibila osatzen dute lege honen xedapenek, ohiturak eta zuzenbide hori eratzen duten printzipio orokorrek.

2.– Ohitura, nabaria ez bada, frogatu egin beharko da.

2. artikulua.– Jurisprudentzia.

1.– Jurisprudentziak argituko du Euskal Zuzenbide Zibilaren interpretazioa eta integratuko ditu bere aginduak.

2.– Euskal Zuzenbide Zibilaren ondoreetarako, jurisprudentziazat ulertuko da Euskal Herrian jurisdikzioa duten epaile eta auzitegiek zuzenbide horren aplikazioan emandako ebazpen arrazoi-tuek behin eta berriro ezartzen duten doktrina.

3.– Euskal Autonomia Erkidegoko Auzitegi Nagusiko Zibil arloko Sala arduratuko da aipatutako epaile eta auzitegietatik sortzen den doktrina bateratzeko, legeria prozesalak une bakoitzean har-tarako ezartzen dituen baliabideen bitartez.

3. artikulua.– Ordezko zuzenbidea.

1.– Lege edo foru-ohitura aplikagarriak izan ezean, ordezko moduan aplikatuko dira Kode Zibila eta indarrean dauden gainerako xedapen orokorrak.

2.– Lege horien etorkizuneko aldaketak aplikatuko dira, Euskal Zuzenbide Zibila zein printzipiok eratu eta printzipio horien aurkakoak ez diren neurrian.

4. artikulua.– Askatasun zibilaren printzipioa.

Askatasun zibilaren printzipioa, Euskal Zuzenbide Zibilean tradiziozkoa dena, aintzakotzat har-turik, legeak esku-emaileak direla uste izango da, eta legeok eratoritzen dituzten eskubideei uko egitea baliozkoa izango da, interes edo ordena publikoaren aurkakoa ez bada eta hirugarrenari kalterik egiten ez badio.

BIGARREN KAPITULUA

EUSKAL ZUZENBIDE ZIBILAREN PRINTZIPIO ERATZAILEAK

5. artikulua.– Solidaritate-printzipioa eta jabetzaren funtzio soziala.

1.– Jabetzaren euskal kontzepzioa jabetzaren funtzio sozialak eta solidaritate-printzipioak modulatzeko dute.

2.– Banakako jabetzaz gainera, legeek Euskal Zuzenbide Zibileko jabetza forma berezi desber-dinak babestuko dituzte, hots, auzo-jabetza, familia-jabetza eta gizarte-jabetza, betiere aplikatu beharreko aldiko errealitate sozialera egokitu daitezzen.

6. artikulua.– Pertsona.

Pertsonenganako errespetua eta begirunea euskal legeriaren oinarri dira.

7. artikulua.– Hizkuntza koofizialak eta Euskal Zuzenbide Zibila.

1.– Euskal Autonomia Erkidegoko hizkuntza ofizialetatik edozeinetan formalizatu ahal izango dira lege honek araututako egintzak eta kontratuak.

2.– Egilesleek hitzartu duten egilespen-tokiko hizkuntza ofizialean idatziko dira agiri publikoak; eta hizkuntza ofizialak bat baino gehiago izanez gero, alderdiek aukeratutakoa erabiliko da. Alderdien artean desadostasuna gertatuz gero, agerkai publikoa bertako hizkuntza ofizial guztietan idatzi beharko da. Tokiko hizkuntza ofizialetatik eskatzaileak zein aukeratu eta hizkuntza horretan luzatuko dira kopiak.

HIRUGARREN KAPITULUA

EUSKAL ZUZENBIDE ZIBILAREN APLIKAZIO-EREMUA

8. artikulua.– Lurralde-aplikaziorako eremua.

Lege hau Euskal Autonomia Erkidegoaren lurralde-eremu osoan aplikatuko da, salbu eta manu zehatzek beren-beregi adierazten dutenean manu horiek lurralde jakin batean bakarrik daudela indarrean.

9. artikulua.– Gatazka-arauak.

1.– Euskal Autonomia Erkidegoaren lurraldean legeria-aniztasunak indarrean dirauen artean, Eusko Legebiltzarrari dagokio Euskal Lege Zibilaren indarraldirako lurralde-eremua mugatzea, eta, hala badagokio, legeen arteko barne-gatazkek konpontzeko arauak ezartzea ere bai.

2.– Arau berezirik izan ezean, zenbait antolamendu juridiko aldi berean izateak lege-gatazkek eragiten dituenean, gatazkek konponduko dira Estatuak emandako arau orokorren bidez, kasuan kasuko erakundearen izaera kontuan harturik.

3.– Tokiko gatazkek gertatzen direnean lurralde batzuetan indarrean dauden arauen artean, edo gatazkek gertatzen direnean arau horien eta Euskal Autonomia Erkidegoko arau orokorren artean, gatazkek konponduko dira Kode Zibilaren xedapenen bitartez, betiere ondasun tronkalen arloan lurraldetasun-printzipioari kalterik egin gabe.

10. artikulua.– Aplikazio pertsonalerako eremua.

1.– Euskal Autonomia Erkidegoko Zuzenbide Zibila aplikatzen zaie euskal auzotasun zibila duten pertsona guztiei.

2.– Euskal auzotasun zibila, edo bestela tokiko auzotasun zibila hori aplikatu behar denean, Kode Zibilaren arauekin bat etorri eskuratu, iraunarazi eta galdu egiten da, betiere ondasun tronkalen kasuan lurraldetasun-printzipioari kalterik egin gabe.

3.– Lege honek Zuzenbide Zibileko arauak jasotzen dituela kontuan hartuta, halako batzuk arau berezi moduan indarrean badaude Bizkaiko lurralde historikoan, eta Arabako Audio eta Aramaioko udaletan, orduan lurralde horietan tokiko auzotasun zibila dutenei aplikatzen zaizkie arauok, forudun izan zein ez.

11. artikulua.– Auzotasun zibilaren egiaztapena.

Euskal Autonomia Erkidegoan egiletsitako agerkai publikoetan, egileslearen euskal auzotasun zibila eta tokiko auzotasun zibila agerraraziko dira; eta agerrarazi beharko da, halaber, egileslearen ezkontzari edo izatezko bikoteari zein ondasun-araubide dagokion, horrek eragina izan badezake egiletsitako xedapenen gainean edo xedapen horien ondorioen gainean. Zalantza izanez gero, eta kontrakoa frogatu ezik, uste izango da auzotasun zibila dela jaiotza-lekuari dagokiona, eta ondasunen araubidea dela, ezkontideen azken egoitza erkidea non izan eta bertako lege-araubidea; eta, ezkontideek egoitza erkiderik izan ezean, ezkontza non egin eta bertakoa, edo, izatezko bikoteen kasuan, ondasunen banantze-araubidea.

I. TITULUA

ONDAREARI BURUZKO ZUZENBIDEAREN PRINTZPIOAK

12. artikulua.– Baserria.

Baserria, izatez, familiaren ustiategia da, nekazaritzaren arlokoa nahiz abeltzaintzaren arlokoa; ustiategi hori eratzen dute landetxeak berak, eta, horrekin batera, osagai higitarrak desberdinek, abelburuek, ustiatze-eskubideek, makineriak, instalazioek, eta, orobat, lursail, lur edo baso batek edo batzuek. Lur edo lursail horiek landetxearen ondoan egon daitezke edo horretatik aparte, eta, halakoak izendatzeko, baserriari dagozkion lurak direla esan ohi da.

13. artikulua.– Landa-errentamendua.

Landa-errentamenduaren kontratuak, euskal tradizioan, ezaugarri bereziak ditu, errentamenduaren egonkortasunari, errentariaren eskubidea eskualdatzeari eta bestelako alorrei dagokienez; horiek guztiek justifikatzen dute, lege honen xedapenetatik kanpo ere, errentamendu hori lege bereziaren bitartez arautzea.

14. artikulua.– Bide-zorra.

1.– Bide-zorra eskuratzen da, tituluaren bidez edo hogeituro urteko preskripzioaren bidez.

2.– Lur nagusiaren jabeak galdatu ahal izango du, kalte-ordain egokiaren bitartez, bide-zorriari zabalera handiagoa ematea, lur horren beharrezkoak asetzeko beharrezkoa den neurrian.

3.– Lur nagusiaren jabeak ahalmena du, orobat, bere kontura zoruan sendotze-lanak egiteko, baldin eta lan horiei komenigarri baderitze lurra hobeto erabiltzeko, eta lanekin ez bazaio kalterik egiten zortasunpeko lurraren ustiatzeari; horretarako, alde aurretik jakinarazpena egin behar zaio zorpeko lurraren jabeari.

15. artikulua.– Lursailak ixteko eskubidea eta bide-zorra.

Jabeak eskubidea du bere edukitzapeko lursailak ixteko, baina ezin du eragotzi gizabanakoek bertatik igarotzea irabazirik gabeko erabilera dela eta, gizabanako horiek ez badute inongo ibilgailurik baliatzen. Norbaitek eskubide hori erabiltzen badu, landaketak errespetatu beharko ditu, eta, kalteak eraginez gero, kalte-ordaina eman beharko du.

16. artikulua.– Kofradiak, ermandadeak edo mutualitateak.

1.– Sozietate zibilak lege honen mende egongo dira, baldin eta halakoak eratzeko erabili bada kofradia, ermandade edo mutualitateen forma tradizionaletatik edozein.

2.– Sozietate horien arauak izango dira haien estatutuak eta barne-arauak, betiere horiek guztiak ez direnean lege honen aurkakoak, berau garatzeko ematen diren arauen aurkakoak eta ordezeko legeriaren aurkakoak. Sozietate zibil horiek inskriba daitezke erregistro bereizi batean, horretarako sortua Eusko Jaurlaritzaren aldetik. Sozietateak nortasun juridikoa izango du, inskribaturik egonez gero.

II. TITULUA

OINORDETZAK

ATARIKO XEDAPENAK

17. artikulua.– Oinordetza eta delazioa.

1.– Pertsona baten eskubideak eta betebeharrak haren oinordekoei eskualdatzen zaizkie heriotza-unean bertan, lege honen xedapenekin bat etorritz oinordetza-itunean ezarritakoa salbu.

2.– Delazioa gertatuko da, noiz eta kausatzailearen heriotza-unean, eta non eta kausatzaile horren azken bizilekuari dagokion tokian, edo, halakorik izan ezean, heriotzari dagokion tokian. Hildakoak testamentu-ahalordea egiletsita badauka, oinordetza irekiko da, ahalorde horrek ukitzen dituen ondasunei dagokienez, komisarioak ahalordea erabiltzen duen unean, edo, bestela, lege honek aipatu arrazoietatik edozeinen ondorioz ahalordea azkentzen den unean.

18. artikulua.– Oinordetza gauzatzeko erak.

1.– Oinordetza gauzatzen da testamentuaren bidez, oinordetza-itunaren bidez, edo, bi horiek izan ezean, legearen xedapenen bidez.

2.– Ondasun batzuk xedatu ahal dira testamentuaren bidez, eta beste batzuk itunaren bidez. Testamentuak ez du oinordetza-ituna ezeztatzen, baina oinordetza-itunak baliorik gabe uzten du horren aurkakoa den testamentua.

LEHENENGO KAPITULUA

TESTAMENTUZKO OINORDETZA

LEHENENGO ATALA

XEDAPEN OROKORRAK

19. artikulua.– Oinordetza unibertsala eta banakakoa.

1.– Oinordetza antolatu ahal da titulu unibertsalaren bidez edo banakako tituluaren bidez.

2.– Jaraunslea da titulu unibertsalaren bidez izendatua izan dena, dela jarauntsi osoan, dela jarauntsiaren zati alikuota baten gainean. Jaraunsleak kausatzailearen ondasunak eta eskubideak eskuratzen ditu, horien edukitzari eusten dio, kausatzailearen betebeharretan subrogatzen da, eta jarauntsiaren zamak betetzeko betebeharra bereganatzen du.

3.– Banakako tituluaren bidezko oinordekoak edo legatu-hartzaileak bere eskubidea baliatu ahal du, jaraunsle unibertsalen aurka, legatuaren ematea edo ordainketa galdatzeko.

4.– Jaraunslea, aldi berean, legatu-hartzailea denean, legatua onartu eta jarauntsia arbuia-ahala izango du.

20. artikulua.– Oinordetza unibertsalaren eta banakakoaren arteko harremana.

Testamentugileak kontrakoa xedatu ezik, norbait banakako tituluaren bidez izendatzen bada familia- edo lanbide-ondare baten oinordeko, eta horren balioa jarauntsiaren hiru laurdena baino handiagoa bada, orduan, izendatutako hori, ondorio guztietarako, jaraunsle unibertsaltzat joko da. Nahitaezko jaraunslea baldin bada, izendapena seniparteari egotziko zaio, testamentugileak kontrakoa xedatu ezik.

21. artikulua.– Oinordetzaren gastuak eta banantze-onura.

1.– Kausatzaileak utzitako ondasunen kontura ordainduko dira:

a) Kausatzailearen seme-alabei eta ondorengoei zor zaien mantenua, betebeharrak hori beste pertsona batzuei ez badagokie.

b) Jarauntsiko zamak eta zorrak, eta.

c) Ondasunak iraunarazteko gastuak, tributuak, aseguru-primak eta bestelako gastuak, betiere halakoek lotura dutenean aipatu ondasunekin; orobat, administratzaileak kausatzailearen negozioak kudeatzean bereganatutako betebeharrak, edo negozio horien ustiatzeak erortzen dituenak, baldin eta ezkontide gozamenak ez baditu horiek ordaindu behar.

2.– Jaraunsleak erantzukizuna du kausatzailearen betebeharren gain, legatuen gain eta jarauntsiko zamen gain, delazio-unean jarauntsi bidez eskuratutako ondasunen balioraino.

3.– Jaraunsleen erantzukizunaren ondoreetarako, banantze-onura ezartzen da. Jarauntsiko hartzekodunek, kausatzailearen heriotza-egunetik kontatzen hasita sei hilabeteko epean, epaileari eskatu ahal izango diote inbentarioa eratzea eta jarauntsiko ondasunak banantzea, haiekin ordaintzeko beraien kredituak, horietako bakoitzaren mailaren arabera, jaraunslearen hartzekodun partikularrak kanpoan utziz harik eta aurrekoen kredituak erabat ordaindu arte. Une horretara arte, ez dira nahastuko jaraunslearen eta kausatzailearen artean dauden zorrak eta kredituak, eta ez dira azkenduko dagozkien bermeak.

Legatu-hartzaileek aurreko eskubide bera edukiko dute, gorago aipatutako hartzekodunei ordaindu ondoren, gelditzen den jarauntsi-gerakinarekin legatuak betetzea bermatzeko.

Konkurtsu-araudia kalte gabe, jarauntsiko ondasunen banantzeak horiek lotuko ditu eskatu duten hartzekodunei eta legatu-hartzaileei lehenespenez ordaintzearekin. Epaileak, interesatuek eskatuta, inbentarioa eratze epea jarriko du eta prebentziozko oharpenak eta enbargoak, jakin-arazpenak eta gainerako aseguratze-neurriak aginduko ditu.

Banantzea eskatu duten jarauntsiko hartzekodunei eta legatu-hartzaileei ordaindu ondoren, banantzerik eskatu ez duten hartzekodunei eta legatu-hartzaileei ordainduko zaie, beraien artean lehenespen bakarra izango delarik beren kredituen izaeratik dagokiena edo Hipoteka Legean xedatutakoaren arabera.

Kausatzaileak komisarioa izendatu duen oinordetzen kasuan, 43. artikuluan xedatutakoa jarraituko da.

22. artikulua.– Testamendua egiteko erak.

Euskal Autonomia Erkidegoan indarrean daude Kode Zibilak testamentua egiteko arautzen dituen forma guztiak, eta, gainera, hilburukoa, heriotza-arriskuan egiten den testamentua.

BIGARREN ATALA

HERIOTZA-ARRISKUKO TESTAMENTUA EDO HILBURUKOA

23. artikulua.– Heriotza-arriskuko testamentua edo hilburukoa.

1.– Gaixotasun larriagatik edo beste arrazoi bategatik heriotza-arriskuan dagoenak testamentua egiletsi ahal izango du, hiru lekuko egokiren aurrean, notarioaren esku-hartzerik gabe eta fede-emaile publikoaren absentsia justifikatu beharrik gabe. Testamentu horri euskaraz «hilburukoa» deritzo.

2.– Ez da beharrezkoa izango testamentua idatziz jartzea eta testamentugileari irakurtzea, urgentiak ahalbidetzen ez duenean, baina behin bere azken borondatea xedapen-hitzekin adierazi duelarik, ahalik arinen idatziko da.

3.– Testamentu hori eraginik gabe geratuko da, baldin eta bi hilabete igaro badira testamentugilea heriotza-arriskutik atera denetik. Testamentugilea epe horretan hiltzen bada, orduan ere eraginik gabe geratuko da testamentua, baldin eta testamentu hori ez bada egiaztatzen eta eskritura publikoan jasoarazten, prozesuko legeek agindutako moduan, heriotzaren ondorengo hiru hiletan.

4.– Testamentugilea heriotza-arriskutik atera arren beste testamentu bat egilesteko ezgaituta geratzen bada, egiaztatzeko eta eskritura publikoan jasoarazteko epea hiru hilekoa izango da, testamentua egiletsi zenetik zenbatuta.

5.– Behin testamentua epaiketa bidez egiaztatuzi eta gero, hori notarioaren protokoloan jaso beharko da.

HIRUGARREN ATALA

TESTAMENTU MANKOMUNATUA EDO ERMANDADEKOA

24. artikulua.– Testamentu mankomunatua.

1.– Mankomunatutzat joko da testamentua baldin eta bi pertsonak, bizikidetzaren edo senidetaren harremana eduki edo ez, beren heriotza ondorako beren ondasun guztiak edo haietako batzuk tresna bakar batean xedatzen badituzte.

2.– Mankomunatutzat joko da ere baterako testamentua baldin eta testamentugileetako batek edo biek komisario izendatzen badute pertsona bera edo ezberdina, beraren edo beraien heriotzaren ondoren dagokion oinordetza agindu dezan.

3.– Euskal auzotasun zibila daukatenean amankomunean egin dezakete testamentua Autonomia Erkidego honetatik kanpo ere.

4.– Testamentu mankomunatua egin ahal izango dute ere, beren autonomia-erkidegoaren barruan edo kanpoan, beste kausatzaile batekin elkartuta, baldin eta hari bere lege pertsonalak ez badio debekatzen amankomunean egitea.

5.– Ermandadeko testamentua baliozkoa izan dadin, testamentugile biak emantzipatuta egon behar dira hura egilesteko neuan.

6.– Testamentu mankomunatuak forma irekia baino ezingo du eduki, eta beti ere notarioaren aurrean egiletsi beharko da.

25. artikulua.– Testamentu mankomunatuaren edukia.

1.– Amankomunean egiletsitako testamentuak bata bestearentzako liberaltasunak jaso ditzake edo ez, horiek bakarrik edo hirugarren baten aldeko xedapenekin batera.

2.– Hirugarrenak ere izendatu daitezke aurrez hildakoaren oinorde eta bizirik dagoenaren ordeko.

3.– Elkarren mendekotzat joko dira testamentugilekidearen xedapenetan izate-arrazoia duten ondare-edukiko testamentu-klausulak, kontuan izan gabe batzuek eta besteek egilesle horren edo hirugarren baten aldeko direnez. Elkarmendetasunari ez zaio irizten, baina egiaztatu daiteke inplizituki ezarri zutela testamentugileek.

4.– Testamentu mankomunatuako xedapen baten deuseztasunak edo deuseztatzeak eragiten du testamentu berean harekin elkarmendetasunean dagoen beste ororen erabateko eragingabetasuna. Alabaina, hasiera batean baliozkoa zen xedapen baten gertatze bidezko eragingabetasunak ez dio eragiten harekin elkarmendetasuna duenari, nahiz eta honek galdu egingo duen elkarmendetasun hori.

26. artikulua.– Baterako ezeztapena edo aldaketa.

Testamentu mankomunatua bi egilesleek batera ezeztatu edo aldatu ahal izango dute, hura egilesteko galdatzen diren formalitate berak betez edo biek partaide dituen oinordetza-itunaren bitartez.

27. artikulua.– Aldebakarreko ezeztapen edo aldaketa testamentugilekidea bizirik dela.

1.– Testamentugilekidea bizirik dela aldebakarreko ezeztapen edo aldaketa egiteari dagokionez, hori ere notarioaren aurrean egiletsitako testamentu ireki bitartez edo oinordetza-itun bitartez gauzatu beharko da, eta testamentugilekideari jakinarazi beharko zaio modu fede-emailean. Baimena ematen duen notarioak egingo du jakinarazpen hori, hurrengo hamar egunen barruan eta haren aurrean azaldutakoak adierazitako bizilekuan. Gainera, bizileku hori desberdina balitz, ezeztaturiko edo aldaturiko testamentuan jasotako bizilekuan ere egingo du jakinarazpena.

2.– Alabaina, eta alde batera utzirik egotzi dakizkiokeen erantzukizunak, egilesleak testamentugilekidearen bizilekua faltsutzeak edo ezkututzeak, eta orobat beharrezko jakinarazpena ez egiteak, ez dio eragingo arrandiro egindako ezeztapen edo aldaketaren eraginkortasunari.

3.– Testamentuaren aldebakarreko ezeztapen edo aldaketatik, eragingabe bihurtuko dira ezeztaturiko testamentuaren klausula guztiak.

28. artikulua.– Ezeztapen edo aldaketa testamentugilekidea hil ondoren.

1.– Egilesleetako bat hil ondoren, besteak ezingo ditu ezeztatu ez aldatu bere jarauntsi propioari buruz egiletsi dituen xedapenak, baldin eta aurrez hildakoaren xedapenak badituzte horiek izate-arrazoi.

2.– Testamentuak besterik ezartzen ez badu, bizirik gelditzen denak ezingo du dohainik xedatu elkarmendetasuneko xedapenen helburu izendatu diren ondasunez, ez baldin bada testamentu mankomunatuan horien onuradun izendatu diren pertsonen alde. Bestela, kaltetuak ondasunon balio eguneratua erreklamatu ahal izango die dohaintza-hartzaileei, xedapenen egilea hiltzen denetik kontaktzen hasita bi urteko epean.

3.– Ezkontideen kasuan deuseztasun-, banantze- edo dibortzio-epaia emanaz gero, edo izatezko bikoteen kasuan bikote hori bikotekideen bizitza bitartean azkenduz gero –azkentzea haien

arteko ezkontzak eragiten duenean izan ezik-, ondorerik gabe geratuko dira beraien arteko xedapen guztiak, salbu eta elkarren mende egin direnak adingabea den edo desgaitasuna duen seme edo alabaren mesederako.

29. artikulua.– Testamentugileetako baten heriotza.

1.– Testamentugileetako bat hildakoan, haren oinordetza irekiko da, eta hildakoak egiletsitako xedapen guztiek ondorea sortuko dute.

2.– Oinordetza horretan interesa egiaztatzen duenari, hildako kausatzaileak egiletsitako testamentu mankomunatuaren kopia egingo dio notarioak, kanpoan utzita beste testamentugilearen oinordetzari baino eragiten ez dioten xedapenak.

LAUGARREN ATALA

KOMISARIO BIDEZKO OINORDETZA

30. artikulua.– Komisario bidezko oinordetza.

Testamentugileak komisario baten edo batzuen ardurapean jar ditzake oinordekoaren izendapena, ondasunen banaketa, eta, oro har, ondasunok oinordetza bidez eskualdatzeko berak dituen ahalmen guztiak.

31. artikulua.– Komisarioaren izendapena.

1.– Komisarioa notarioaren aurreko testamentuan izendatu beharko da.

2.– Ezkontideek, ezkontzaren aurretik zein horren ondoren, komisario izendatu ahal dute elkar, ezkontzako itunetan nahiz oinordetza-itunean.

3.– Izatezko bikotekideek komisario izendatu ahal dute elkar, euren ondarearen araubide ekonomikoa zein itunek arautu eta itun horretan bertan, edo oinordetza-itunean, baldin eta ituna notarioaren aurreko agiri publikoan egilesten bada.

32. artikulua.– Gaitasun juridikoa eta testamentu-ahalordea egikaritzea.

1.– Komisarioak gaitasuna izan beharko du, kasuan kasuko egintza burutzeko, testamentu-ahalordea egikaritzen den unean.

2.– Izendatutako oinordekoak edo oinordekoek oinordeko izateko gaitasuna izan beharko dute, kausatzailearen heriotza-unean, edo, bestela, testamentu-ahalordea egikaritzen den data horretan.

3.– Testamentugileak kontrakoa xedatu ezik, komisarioak ezin izango du fideikomisorik ezarri; ezin izango ditu oinordekoaren inguruan baldintzapeko izendapenak egin, titulu unibertsalaren bidez edo banakako tituluaren bidez; eta ezin izango ditu erabakiak hartu, erabakion helburua baldin bada oinordekoen izendapena eta ondasunen adjudikazioa atzeratzea.

33. artikulua.– Testamentu-ahalordearen mugak.

1.– Komisarioak bere kargua beteko du, ahalorde-emaileak testamentu-ahalorde horretan beren-beregi ezarritakoarekin bat etorri, eta ezin izango du inola ere ahalorde hori aldarazi; eta, bertan ezer adierazi ezik, lege honen arabera eta ordezkio zuzenbidearen arabera testamentugileari dagozkion ahalmen guztiak izango ditu.

2.– Testamentugileak adierazi badu komisarioak zein pertsonaren artean aukeratu behar duen, orduan komisario horrek ahalordean ezarritakoa bete beharko du. Mota horretako adierazpenik egin ezean, komisarioak aukeratu beharko du alargunaren, bizirik dirauen izatezko bikotekidearen eta nahitaezko jaraunsleen artean; eta, ondasun tronkalen kasuan, tronkeroen artean bakarrik aukeratu ahal izango du.

3.– Nahitaezko jaraunslerik izan ezean, komisarioak askatasunez izendatu ahal izango ditu oinordekoak.

34. artikulua.– Inbentarioa egitea.

1.– Behin testamentugilea hilda, komisarioak, bere izendapenaren berri jaso eta hurrengo sei hileko epean, jarauntsiko ondasun, eskubide, zama eta betebeharrak guztien inbentarioa egin beharko du eta inbentario horren inguruan, kontu-arrazoiak eman beharko dizkie ustezko oinordekoei. Oinordeko horiek, behin aipatu epea bukatuta, komisarioari agindeia egin ahal izango diote, betebeharrak hori bete dezan.

2.– Komisarioak, agindei hori jaso arren, sei hileko epean ez badu betetzen ondasunen inbentarioa egiteko beharra, epaileak erabaki ahal izango du inbentarioa komisarioaren kontura egitea.

3.– Ustezko oinordekoek eta jarauntsiko hartzekodunek inbentarioa aurkaratu ahal izango dute, eta ezkutatutako ondasunak bertan sartzea edo haien balorazioa berrikustea eskatu ahal izango dute.

35. artikulua.– Ondasunen autoesleipena.

Komisarioak bere buruari adjudikatu ahal izango dizkio kausatzaileak berari eratziki dizkion ondasunak, bai eta testamenturik gabeko oinordetzan edo testamentu-ahalordea egikaritu ezean berari legozkiokeen ondasunak ere.

36. artikulua.– Komisario-karguaren ezaugarriak eta albazea eta kontulari-banatzailea izendatzeko aukera.

1.– Komisarioaren kargua, edozein kasutan ere, borondatezko eta doakoa da, eta haren ahalmenak, mankomunatuak nahiz solidarioak, bere-berezkoak eta eskualdaezinak dira.

2.– Komisarioak ahalorde-emailearen jarauntsirako albazea eta kontulari-banatzailea izendatu ahal izango ditu, ahalorde-emaileak ez badu hori egin.

37. artikulua.– Jarauntsiaren ordezkaria eta administratzailea.

1.– Oinordetza gauzatu eta jarauntsia onartzen ez den bitartean, ondasunen ordezkari eta administratzailea izango da testamentugileak bere testamentuan zein pertsona izendatu eta hori berori, testamentugileak izendatuari eratziki dizkion ahalmenekin eta horri ezarri dizkion bermekin.

2.– Izendapena egin ezean, jarauntsia ordezkatu eta administratuko du alargunak edo bizirik dirauen izatezko bikotekideak, eta, hori izan ezean, komisarioak berak.

38. artikulua.– Mantenu-eskubidea testamentu-ahalordea egikaritu gabe dagoenean.

Testamentu-ahalordea egikaritzeko dagoen bitartean, kausatzailearen seme-alabek eta gainerako ondorengoek mantenu-eskubidea izango dute, jarauntsiko ondasunek ematen dituzten etekinen kontura, baldin eta mantenu hori eskatzeko lege-egoera betetzen badute, eta ez badago beste inor, mantenua emateko betebeharra duena.

39. artikulua.– Adingabeen eta desgaituen tutoretza eta kuradoretza.

Komisarioak betebeharra du, kausatzailearen seme-alaba eta ondorengoen gainean tutoretza edo kuradoretza era dadin eskatzeko, horiek adingabeak edo ezgaituak baldin badira.

40. artikulua.– Komisario bat baino gehiagoren izendapena.

Testamentugileak komisario batzuk izendatu baditu, horiek modu mankomunatuan beteko dituzte euren eginkizunak, testamentuaren edukitik besterik ateratzen ez bada. Erabakiak gehien-goiz hartuko dira, eta, berdinketa gertatuz gero, lehenengo izendatuak hartuko du erabakia.

41. artikulua.– Testamentu-ahalordea egikaritzeko epea.

1.– Testamentugileak testamentu-ahalordea egikaritzeko epea jarri ahal izango du. Ezkontidea edo izatezko bikotekidea komisario izendatzen denean, horri epe mugagabea eman ahal izango zaio, edo bera bizi den urte guztietarako.

2.– Epea jarri ezean, hori urte betekoa izango da, testamentugilearen heriotzatik zenbatuta, edo haren inguruko heriotza-adierazpena epaiketa bidez eman denetik zenbatuta, oinordeko guztiak adin nagusikoak baldin badira; bestela, oinordeko horiek guztiek adin-nagusitasuna lortzen dute-tetik zenbatuta, ondore horietarako emantzipazioa nahikoa ez dela.

3.– Komisario izendatu denean alarguna edo bizirik dirauen izatezko bikotekidea, bera da, testamentugileak kontrakoa xedatu ezik, jarauntsiko ondarearen ordezkari, administratzaile eta gozameduna, eta izaera horri eutsiko dio, baita ahalordea erabili eta gero ere.

42. artikulua.– Testamentu-ahalordea hurrenez hurren egikaritzea.

Testamentugileak kontrakoa xedatu ezean, komisarioak testamentu-ahalordea erabili ahal izango du egintza batean nahiz batzuetan.

43. artikulua.– Testamentu-ahalordea egikaritzea eta hirugarrenen aldeko kautelak.

1.– Komisarioak testamentu-ahalordea egikaritu ahal izango du, inter vivos nahiz mortis causa egintzen bitartez, notarioaren aurreko testamentuan nahiz oinordetza-itunean, titulu unibertsalaren ondorioz nahiz banakako tituluaren ondorioz, eta, betiere, legeak testamentugileari ezartzen dizkion mugak baino ez ditu izango.

2.– Alargunak edo bizirik dirauen izatezko bikotekideak, notarioaren aurrean bere testamentua egiten duenean, bertan erabili ahal izango du aurrez hildakoak berari emandako ahalordea, baina xedapenak egin ahal izango ditu bi-bion seme-alaba edo ondorengoen artean bakarrik. Kasu horretan, komisarioak izaera ezeztagarria eman ahal izango dio aurrez hildako ezkontidearen edo izatezko bikotekidearen izenean egindako xedapenari.

3.– Alarguna edo bizirik dirauen izatezko bikotekidea izendatu bada komisario, eta bera bada, orobat, jarauntsiko ondarearen ordezkari eta administratzailea, jarauntsiko betebeharrak, zamak eta zorrak ordainduko ditu; ondasuntza horri dagozkion negozioak kudeatuko ditu; muga-eguneratutako kredituak kobratu ahal izango ditu; kreditu horiek bermatzeko fidantzak eta eskubideak eratu badira, horiek ezereztea onartu ahal izango du; eta, oro har, administratzaile orori dagozkion egintzak burutu ahal izango ditu, baita ahalorde-emaileak berari eratxiki dizkion kudeaketa-ahalmenak egikaritu ere. Era berean, komisarioak legitimazio aktiboa nahiz pasiboa izango du, jarauntsiko ondareari dagozkion akzio guztietan.

Jarauntsiko hartzekodunek, kausatzailearen heriotza-egunetik kontatzen hasita sei hilabeteko epean, komisarioari edo, halakorik ezean, epaile eskudunari eskatu ahal izango diote jarauntsiaren

inbentarioa egiteko eta ondasunak banantzeko, horiekin ordaindu daitezkeen beren kreditu propioak, bakoitzari dagokion mailaren arabera, kanpoan utziz jaraunsearen hartzekodun partikularrak harik eta aipatutako kreditu horiek erabat ordaindu arte.

Une horretara arte ez dira nahasiko jaraunsearen eta kausatzailearen artean dauden zorrak eta kredituak, eta ez dira azkenduko dagozkien bermeak. Legatu-hartzaileek eskubide hori bera edukiko dute, hartzekodun haiek ordainduak izan ondoren jarantsiko gerakinarekin legatuak betetzea bermatzeko.

Konkurso-arauegia kaltetu gabe, jarauntsiko ondasunen banantzeak ondasun horiek lotu egingo ditu banantzea eskatu duten hartzekodunei eta legatu-hartzaileei lehenespenez ordaintzeko. Hartarako, komisarioak edo, hala badagokio, epaileak, interesatuek eskatuta, inbentarioa eratzeari ekingo dio eta dagozkion neurriak hartuko ditu ondasuntzaren aseguramendu, inbentario-eraketa, administrazio, zaintza eta iraunarazpenerako.

Banantzea eskatu duten jarauntsiaren hartzekodunei eta legatu-hartzaileei ordaindu ondoren, eskatu ez duten hartzekodunei eta legatu-hartzaileei ordainduko zaie. Beraien artean lehenespene bakarria izango da beren kredituen izaeragatik edo Hipoteka Legean xedatutakoaren arabera dagokiena.

4.– Alarguna edo bizirik dirauen izatezko bikotekidea izendatu bada komisario, eta bera bada, orobat, jarauntsiko ondarearen ordezkari eta administratzailea, jarauntsiko ondasunak edo eskubideak xedatu ahal izango ditu, baldin eta ahalorde-emaileak horretarako baimena eman badio, edo jarauntsiko betebeharrei, zamei eta zorrei aurre egiteko baimena eman badio, edo berak horri egoki baderitzo batzuk besteen ordezkari izateko. Lortutako kontraprestazioa subrogatu egingo da besterendutako ondasunen lekuan, salbu eta jarauntsiko betebeharrak, zamak eta zorrak ordaintzeko erabiltzen denean.

5.– Senipartedunak daudenean, alarguna edo bizirik dirauen izatezko bikotekidea komisario izendatu bada, eta bera bada, orobat, jarauntsiko ondarearen ordezkari eta administratzaile, eta kostu bidezko xedatze-egintzak burutu baditu ondasun higiezinekin, enprekin eta ustiategi ekonomikoekin, balore higigarriekin edo objektu baliotsuekin, orduan, nahitaezkoa izango da jarduteko gaitasun osoa duten senipartedunetatik edozeinek baimena ematea; eta, senipartedunak adingabeak edo ezgaiak badira, nahitaezkoa izango da epailearen baimena.

44. artikulua.– Komisarioaren xedapenen ezeztazintasuna.

Aurreko artikuluan ezarritako kasuan izan ezik, ezeztazintasunak izango dira komisarioak testamentu-ahalordea erabiliz egiletsitako xedapen guztiak. Hori gorabehera, deia berriro egin ahal izango da, baldin eta xedapena deusez gertatzen bada, edo onuradunek ez badute hori onartu nahi edo ezin badute hori onartu. Kasu horretan, komisarioak beste izendapen bat egin ahal izango du, urtebeteko epean, egitate horiek sinesgarriro jakin dituenetik zenbatuta.

45. artikulua.– Testamentu-ahalordearen azkentzea.

Testamentu-ahalordea azkenduko da:

1.– Hori egikaritzeko zein epe eman eta epe hori agortzean.

2.– Komisarioaren heriotza, ezintasun edo gertatze bidezko ezgaitasunaren ondorioz.

3.– Ezkontide komisarioaren kasuan, behin testamentu-ahalordea egiletsi eta gero, ezkontza-aren inguruko banantze-, dibortzio- edo deuseztasun-demanda aurkeztearen ondorioz, nahiz eta kausatzailea hil aurretik epaia eman ez.

4.– Ezkontide komisarioa berriro ezkontzen denean, ezkonduen antzeko bizimodua egiten duenean edo ezkontzatik kanpoko seme edo alabaren bat duenean, testamentugileak beren-beregi kontrakoa xedatu duenean izan ezik.

5.– Uko egitearen ondorioz. Komisarioak uko egiten duela ulertuko da, baldin eta, horretarako epaiketa bidez agindeia jaso ondoren ez badu izendapena onartzen hirurogei eguneko epean.

6.– Kausatzaileari edo horren ondorengoei begira, komisarioak oinordeko izateko ezduintasun-arrazoiren bat betetzen duenean.

7.– Ahalordean bertan ezarritako arrazoien ondorioz.

8.– Ezeztapenaren ondorioz.

9.– Izatezko bikotea azkentzearen ondorioz, azkentzeko arrazoia ez bada izatezko bikotekideak elkarrekin ezkontzea.

46. artikulua.– Testamentugilearen borondatea interpretazio-irizpide gisa.

Testamentugilearen borondateak lehenespena du beti, atal honetako arauak interpretatu eta aplikatzeko orduan.

BIGARREN KAPITULUA

TESTAMENTUA EGITEKO ASKATASUNARI JARRITAKO MUGAPENAK

LEHENENGO ATALA

SENIPARTEA

47. artikulua.– Senipartedunak.

Senipartedunak dira: seme-alabak edo ondorengoak, edozein gradutan; eta alarguna edo bizirik dirauen izatezko bikotekidea, horren gozamen-kuota dela bide, eta, betiere, beste jaraunsle-mota guztiekin batera.

Bizkaiko infantzonatuan edo lur lauan, eta Arabako Audio eta Aramaioko udal-mugarteetan, tronkalitateari buruzko arauak lehenespena dute, senipartearen gainean; baina, tronkeroa seniparteduna denean, berari esleitutako ondasun tronkalak seniparteari egotziko zaizkio.

48. artikulua.– Senipartea.

1.– Ondorengoen senipartea jaraunsiaren gaineko kuota bat da, balio ekonomikoaren arabera kalkulatzen dena; testamentugileak kuota hori eratziki ahal die bere senipartedunei, jaraunsi, legatu edo dohaintza gisa edo bestela.

2.– Testamentugileak betebeharra du, bere senipartedunei senipartea eskualdatzeko; baina, horien artean, bat edo batzuk aukera ditzake, eta gainerakoak baztertu, esanbidez nahiz isilbidez.

3.– Bazterketarik ez egitea eta isilbidez baztertzea parekoak dira.

4.– Ondorengoa nahitaezko jaraunsolea baldin bada, eta, nahita edo nahi gabe, preterituta gertatzen bada, preterizio hori bazterketaren parekoa da.

5.– Seniparteari uko egin dakioke, kausatzailearen heriotza gertatu aurretik ere, kausatzailearen eta senipartedunaren artean horretarako eginiko oinordetza-itunaren bidez. Senipartedun guztiek uko egitean izan ezik, senipartearen ukiezintasuna gordeko da, berorri uko egin ez dioten senipartedunentzat.

49. artikulua.– Ondorengo senipartearen zenbatekoa.

Seme-alaba edo ondorengo senipartea, kopuruari dagokionez, jarauntsiko ondasunen heren batekoa da.

50. artikulua.– Senipartedunen ordezkioak eta ordezkariak.

Seme-alabak kausatzailea baino lehen hilda badaude edo jaraungabetuak izan badira, euren ondorengoak izango dira haien ordezko edo ordezkari.

51. artikulua.– Senipartedunen baztertzea eta preteritzea.

1.– Testamentugileak senipartea eman ahal izango die bere ilobei edo urrunagoko ondorengoei, nahiz eta horien gurasoak edo aurrekoak bizirik egon.

2.– Nahitaezko jaraunsle guztiak preterituz gero, horrek berarekin dakar ondare izaerako oinordetza-xedapen guztien deuseztasuna.

3.– Nahitaezko jaraunslea, esanbidez edo isilbidez, baztertua izan bada, eta testamentuak seniparte kolektiboari kalte egiten badio, orduan jaraunsle horrek eutsi egiten die hirugarrenen aurka dituen eskubideei.

52. artikulua.– Alargunaren edo bizirik dirauen izatezko bikotekidearen senipartea.

1.– Alargunak edo bizirik dirauen izatezko bikotekideak gozamen-eskubidea izango du, kausatzaileak utzitako ondasun guztien erdien gainean, ondorengoekin batera agertuz gero.

2.– Ondorengorik izan ezean, gozamena izango du, ondasunen bi herenen gainean.

53. artikulua.– Alargunaren edo bizirik dirauen izatezko bikotekidearen gozamenaren konmutazioa.

1.– Ezkontideari edo bizirik dirauen izatezko bikotekideari bere gozamen-zatia ordaintzeko, jaraunsleek esleitu ahal dizkiote bizi arteko errenta, ondasun zehatz batzuen produktuak edo eskudiruzko kapitala; horretarako, elkarrekin ados jarrita jardun behar dute, edo, bestela, epailearen aginduz.

2.– Hori egiten ez den bitartean, jarauntsiko ondasun guztiak lotuta daude, alargunari edo bizirik dirauen izatezko bikotekideari dagokion gozamen-zatiaren ordainketarekin.

3.– Alargunaren edo bizirik dirauen izatezko bikotekidearen gozamena diruaren gainekoa edo inbertsio-funtsen gainekoa baldin bada, funtsok elkarren artean pilatzeko modukoak izan zein izan ez, gozamen horri, lehenengo eta behin, kausatzailearen xedapenak aplikatzen zaizkio, bai eta gozamendunaren eta jabe soilen arteko hitzarmenak ere. Halako hitzarmenik izan ezean, diruaren gaineko gozamena duenak eskubidea du, kapitalaren ondoriozko korrituen gainean eta bestelako etekinen gainean; eta, bestalde, inbertsio-funtsek eratorritako partaidetzen gaineko gozamena duenak eskubidea du, eraketa-datatik gozamena azkendu arte sortutako gainbalioen gainean. Usteko etekin eta gainbalio horiei fruitu zibilen erregelak aplikatuko zaizkie.

54. artikulua.– Alargunaren edo bizirik dirauen izatezko bikotekidearen biztantzze-eskubidea.

Alargunak edo bizirik dirauen izatezko bikotekideak, bere seniparteaz gain, biztantzeko eskubidea izango du, ezkontzari edo izatezko bikoteari dagokion etxebizitza horretan, betiere alargun dirauen artean, ezkonduen antzeko bizimodurik egiten ez duen artean, ezkontzatik kanpoko seme edo alabaren bat ez duen artean edo izatezko beste bikote bat eratzen ez duen artean.

55. artikulua.– Alargunaren edo bizirik dirauen izatezko bikotekidearen senipartearen azkentzea.

Testamentugileak beren-beregi xedatutakoa salbu, banandutako ezkontideak ez du seniparte-eskubiderik izango, eta, ezkontzari edo izatezko bikoteari dagokion etxebizitza horretan, ez du biztantzeko eskubiderik izango, baldin eta banantzea epai irmoan adierazi bada, edo banantze hori elkarrekin ados jarrita erabaki eta modu sinesgarrian jasota badago; orobat, alargunak, ezkonduen antzeko bizimodua egiten duenean, edo bizirik dirauen izatezko bikotekideak, beste norbaiti lotuta dagoenean sentimendu- eta sexu-harremanak direla bide.

56. artikulua.– Senipartearen ukiezintasuna.

1.– Seme-alaba eta ondorengoei ezin izango zaie ezarri ordezen edo kargarik, horrek xedapen askeko zatia gainditzen badu, salbu eta hori nahitaezko beste oinordeko batzuen mesederako egiten denean.

2.– Alargunari edo bizirik dirauen izatezko bikotekideari aitortutako eskubideek ez dute eraginik izango senipartea ukitzeko ezintasunaren gainean; ez du ukiezintasun horren gainean eraginik izango, halaber, hari gozamen unibertsalaren gaineko legatua emateak.

57. artikulua.– Alargunaren edo bizirik dirauen izatezko bikotekidearen gozamen unibertsala.

Kausatzaileak bere ezkontideari legatu gisa eman ahal izango dio bere ondasunen gaineko gozamen unibertsala; gozamen hori azkenduko da, 55. artikuluko senipartea zein arrazoik azkendu eta arrazoi berberen ondorioz. Testamentugileak beren-beregi xedatutakoa salbu, legatu hori eta xedapen askeko zatiaren gainekoa bateraezinak izango dira.

Kausatzaileak bi legatu horiek hautabidez xedatzen baditu, alargunak edo bizirik dirauen izatezko bikotekideak egingo du aukeraketa.

BIGARREN ATALA

JARAUNTSIA KALKULATZEA ETA SENIPARTEAK ORDAINTZEA

58. artikulua.– Senipartearen kalkulua.

Seniparte-kuota kalkulatzeko, kontuan hartuko da oinordetzako ondasun guztien balioa, oinordetzarako delazioa gauzatzen den unean, betiere zor eta zamak kenduta. Balio likidoari gehituko zaio zenbatu beharreko dohaintzen balioa; halako dohaintzak dira esanbidezko bazterketarik gabe egindako guztiak, edo nahitaezko oinordeko ez direnen mesederako egindakoak.

59. artikulua.– Zenbatu eta kolazionatu beharreko dohaintzen balioa.

1.– Zenbatu beharreko dohaintzen balioa izango da dohaintzok kausatzailearen heriotza-unean zutena; betiere, aurretiaz kendu behar dira dohaintza-hartzaileak dohaintzapeko ondasunetan egin eta ordaindutako hobekuntza onuragarriak, eta, era berean, dohaintza-hartzaile horrek ordaindutako artatze- edo konponketa-gastu bereziak, baldin eta gastuok ez badira beraren erruz gertatu. Ondasunen balioari erantsiko zaio dohaintza-hartzailearen erruz gertaturiko narriaduren

zenbatespena, narriadurok ondasunen balioa txikitu badute. Dohaintza-hartzaileak dohaintzapeko ondasunak besterendu baditu, horien balio gisa hartuko da besterentze-unean ondasunok zutena. Ondasun batzuk dohaintza-hartzailearen erruz suntsitu badira, horiek suntsitze unean zuten balioa bakarrik zenbatuko da.

2.– Senipartedunen mesederako dohaintzak kolazionatu beharrekoak izango dira, bakar-bakarrik, dohaintza-emaileak hala xedatzen duenean edo dohaintza-emaile horrek esanbidezko bazterketarik egiten ez duenean.

3.– Kolazionatu beharreko dohaintzak halakoak izango dira, banaketa-unean duten balioaren neurrian.

4.– Senipartedun baten mesederako egindako oinordetza-xedapenak kolazionatu beharrekoak izango dira, baldin eta halakoetan gainerako senipartedunen esanbidezko bazterketa egin ez bada.

60. artikulua.– Ondasunen balioa finkatzea testamendu-ahalordea dagoen kasuan.

Testamentu-ahalordea izanez gero, eta senipartea finkatzeko helburuarekin, ondasunen balorazioa egingo du:

- 1.– Komisarioak, oinordetzaren gaineko interesik ez badu.
- 2.– Komisarioak, kausatzaileak izendatu duen kontulari-banatzailearekin batera.
- 3.– Komisarioak, ustezko oinordekoekin batera.
- 4.– Epailearen erabakiz.

HIRUGARREN ATALA

TRONKALITATEA BIZKAIA, ARAMAIO ETA LAUDION

LEHENENGO AZPIATALA

XEDAPEN OROKORRAK

61. artikulua.– Tronkalitatearen lurralde-aplikazioa.

1.– Tronkalitatearen ondoretarako, onibarrak dira, bakarrik, Bizkaiko infantzonatu edo lur lauan nahiz Arabako Aramaio eta Laudioko udalerrietan kokaturikoak.

2.– Infantzonatua edo lur laua da Bizkaiko lurralde historiko osoa, salbu eta Balmaseda, Bermeo, Bilbo, Durango, Ermua, Gernika-Lumo, Lanestosa, Lekeitio, Markina-Xemein, Ondarroa, Otxandio, Portugalete eta Plentziako hiribilduen eta Urduñako hiriaren zati forugabea.

62. artikulua.– Tronkalitatea.

1.– Bizkaiko lur lauan, eta Arabako Aramaio eta Laudioko udal-mugarteetan, onibarren gaineko jabetza tronkala da. Tronkalitateak ondorearen familia-izaera babesten du.

2.– Ondasun tronkalen jabeak horiek xedatu ahal ditu, bakarrik, senide tronkeroen eskubideak errespetatuz.

3.– Xedatze-egintzek senide tronkeroen eskubideak urratzen badituzte, egintza horiek aurkaratu ahal izango dira, bakarrik, lege honetan ezarritako forma eta ondoreekin.

63. artikulua.– Ondasun tronkalak eta senidetasun tronkala.

1.– Senidetasun tronkala beti zehazten da, Bizkaiko infantzonatuan edo lur lauan nahiz Arabako Aramaio eta Laudioko udal-mugarteetan kokaturiko onibarrari begira.

2.– Onibarrak tronkalak dira, senide tronkeroak daudenean bakarrik.

3.– Ondasunak senide tronkeroetatik kanpo eskuratzen direnean, nahiz eta lehenago horietariko baten jabetzapekoak izan, ez dira tronkal bihurtzen, ondorengo bati eskualdatzen ez zaizkion bitartean.

64. artikulua.– Onibarrak.

1.– Tronkalitatearen ondoretarako, onibarrak dira jabetza eta gainerako gozatze- eskubide errealak, baldin eta lurzorua gainekoak badira, edo bertan eraiki, landatu eta ereiten den guztiaren gainekoak.

2.– Onibar gisa hartuko dira ondasun higigarriak, baldin eta aurreko paragrafoan aipatutako ondasunetarako destinatzen badira edo horiei lotuta badaude, salbu eta, kalterik eragin gabe banantzeko modukoak izanik, modu independentean eskualdatzen direnean.

3.– Fruitu esekiak eta landareak, banantzeko modukoak izanik, lurzorutik bereizita eskualdatzen badira, ez daude tronkalitate-printzipioaren mende, ezta zuhaitzak ere, horiek mozteko besterentzen badira.

65. artikulua.– Hiribilduak, hiria eta tronkalitatea.

1.– Aipatu hiribilduen eta hiriaren lurraldearen barruan, tronkalitatea aginduzkoa izango da, bakarrik, lur lauari dagokion gunean; hiriek egindako planoetan dago mugatuta gune hori, eta Bizkaiko Batzar Nagusiek plano horiek onetsi zituzten, 1994ko maiatzaren 4ko erabakiaren bitartez.

2.– Bizkaiko udalerrien mugetan administrazio-aldarazpenak gertatuz gero, horiek ez dute aldaketako ukitutako lurraldeetan aplikatu beharreko zuzenbide zibila.

66. artikulua.– Senide tronkeroak eta beraien arteko lehenespenak.

Senide tronkeroak dira, odolkidetasunez zein adopzio bidez:

1.– Beheranzko zuzeneko lerroan, seme-alabak eta gainerako ondorengoak.

2.– Goranzko zuzeneko lerroan, onibarra zein lerrotatik etorri eta lerro horretako aurrekoak, eskuraketa-titulua edozein izanik ere.

Bi ezkontideek ezkontza bitartean eskuratutako onibarrei dagokienez, edo izatezko bikotekideek bikotearen indarraldian zehar eskuraturiko onibarrei dagokienez, tronkero dira bi ezkontideak edo izatezko bikotekide biak. Nahiz eta ondasun horiek seme-alabei edo ondorengoei eskualdatu, ezkontide edo izatezko bikotekide eskuratzailleek eusten diote goranzko lerroan tronkero izateari, ondorengo titularrarekin duten senidetasun-gradua edozein izanik ere.

3.– Alboko lerroan, laugarren gradurainoko albokoak, betiere onibarra zein lerrotatik etorri eta lerro horretan.

67. artikulua.– Tronkalitatearen hedapena.

1.– Beheranzko lerroan, senidetasun tronkala luzatzen da, gradu-mugarik gabe, 63.3 artikuluan xedatutakoa salbu.

2.– Goranzkoan, senidetasun tronkala bukatzen da, onibarraren edukitza lehenengoz izan zuen aurrekoarengan.

3.– Albokoan, senidetasun tronkala odoleko laugarren gradu zibileraino heltzen da, hori ere barne.

68. artikulua.– Tronkalitatearen sortzea eta azkentzea.

1.– Tronkalitatea sortzen da, Bizkaiko toki-auzotasun zibila edo Aramaio eta Laudio udal-mugar-teetako toki-auzotasun zibila duen pertsonak onibarra eskuratzen duen unetik; eta, une horretatik aurrera, tronkalitatea hedatzen zaie pertsona horren ondorengo guztiei, lege honen 63.3 artikuluan ezarritakoa salbu.

2.– Behin tronkalitatea eratuta, senide tronkerook, euskal auzotasun zibila izan zein izan ez, euren lehenespen-eskubideari eusten diote, titularrak inter vivos nahiz mortis causa gauzatzen dituen xedatze-egintza guztietan.

3.– Familian tronkalitatea azkentzen da, titularra hiltzean ez badago senide tronkerorik.

Tronkalitatea azkentzen da, halaber, titularrak Bizkaiko toki-auzotasun zibila galtzen duen unean ez badago senide tronkerorik zuzeneko lerroan, ezta alboko lerroko bigarren eta hirugarren graduetan ere.

69. artikulua.– Tronkalitatearen ondoreak.

1.– Ondasun tronkalak xedatzeko egintzak inter vivos eta doan burutzen badira kanpokoan mesederako edo ondasunok eskuratzeko lehenespeneko lerroan ez dauden senideen mesederako, egintza horiek deuseztatu ahal izango dira senide tronkeroen eskariz, lau urteko epean, legitimazioa dutenek xedatze-egintzaren berri izan dutenetik eta, edozein kasutan ere, Jabetza Erregistroan inskribatu direnetik.

2.– Ondasun tronkalak xedatzeko egintzak mortis causa burutzen badira kanpokoan mesederako edo lehenespeneko lerroan ez dauden senideen mesederako, egintzok baliozkoak izango dira; hala ere, testamentu- nahiz oinordetza-klausula aurkaratu ahal izango da senide tronkeroen eskariz, lau urteko epean, legitimazioa dutenek xedatze-egintzaren berri izan dutenetik eta, edozein kasutan ere, Jabetza Erregistroan inskribatu direnetik.

70. artikulua.– Tronkalitatea eta nahitaezko oinordetza.

1.– Tronkalitate-eskubideak gailentzen dira, seniparteari begira.

2.– Pertsona bera, aldi berean, oinordeko tronkeroa eta seniparteduna baldin bada, tronkero gisa dagozkion ondasunak haren seniparteari egotziko zaizkio.

3.– Alargunaren edo bizirik dirauen izatezko bikotekidearen senipartea ondasun ez-tronkalekin ordainduko da, eta, halakorik ez dagoenean, eta orduan bakarrik, ondasun tronkaletara jo ahal izango da, beharrezkoa den kopuruan.

4.– Ezin izango da ordezipen edo zamarik ezarri ondasun tronkalen gainean, lerro bereko beste senide tronkero baten mesederako ez bada.

5.– Alargunari edo bizirik dirauen izatezko bikotekideari aitortutako eskubideek ez dute eraginik izango ondasun tronkalak ukitzeko ezintasunaren gainean; ez du ukiezintasun horren gainean eraginik izango, halaber, hari gozamen unibertsalaren gaineko legatua emateak.

6.– Tronkeroek kommutatu ahal izango dute alargunari edo bizirik dirauen izatezko bikotekideari ondasun tronkaletan dagokion gozamina, 53. artikuluan ezarritakoarekin bat etorritik; horretarako, eskudiruzko kapitala emango diote, eta hark askatasunez xedatu ahal izango du kapital hori.

7.– Kausatzailearen ondasun tronkalak zenbatuko dira, seniparte-kuota kalkulatzeko; eta ulertuko da ondasunok, lehenengo lekuan, senipartearen ordainketari egozten zaizkiola, testamentugileak beren-beregi kontrakoa xedatu ezik.

8.– Kausatzailearen zorrak ordainduko dira ondasun higigarri eta ondasun higiezin ez-tronkalen zenbatekoarekin; eta batzuk eta besteak nahikoa ez badira, eta orduan bakarrik, lerro bakoitzeko ondasun tronkalek izango dute erantzukizuna, bakoitzaren zenbatekoaren arabera.

71. artikulua.– Baserria dohaineko titularen bidez eskualdatzean sartutako ondasunak.

Baserria horri lotutako lurrekin batera doan eskualdatzean, eskualdaketa horrek bere baitara bilduko ditu, kontrakoa xedatu ezean, baserrian bertan hura ustiatzeko dauden altzariak, abelburuak, ustiatze-eskubideak, makineria eta instalazioak.

BIGARREN AZPIATALA

LEHENESPENEZ ESKURATZEKO ESKUBIDE TRONKALAK

72. artikulua.– Ondasun tronkalak lehenespenez eskuratzea eta hori egikaritzeko lehenespena.

1.– Tronkeroei lehenespenez eskuratzeko eskubidea dagokie, ondasun tronkalak kostu bidez besterentzen zaizkienean tronkalitate kanpokoak. Eskubide horren hedadura eta hura egikaritzeko modua azpiatal honen arauak egokituko behar zaizkie.

2.– Lehenespenezko tronkeroek bakarrik egikaritu ahal dituzte eskubide horiek; halakotzat hartzen dira, ondoren, lerroz lerro eta lehenespen-hurrenkeraren arabera aipatutako direnak:

a) Beheranzko zuzeneko lerroan daudenak.

b) Goranzko zuzeneko lerroan daudenak.

c) Anai-arrebak eta hildako anai-arreben seme-alabak, azken horiek haiekin batera agertzen badira.

3.– Era berean, eskubide horiek bidezkoak izango dira, baldin eta besterentzea egiten bada, lehenespenez eskuratzeko eskubidea nork egikaritu eta geroagoko lerroan lehenespeneko senide tronkero denaren mesederako.

4.– Lehenespenez eskuratzeko eskubideari uko egin ahal zaio edozein unetan; baina uko-egite hori ez da loteslea izango tronkeroarentzat, horren datatik urte bete igarotakoan.

73. artikulua.– Lehenespena lerroan eta graduan.

Lerro bakoitzaren barruan, hurbileko senideak urrunekoa baztertzen du. Gradu bereko senideak bat baino gehiago izanik, guztiek ere lehenespenez eskuratzeko eskubidea egikaritu nahi badute, orduan, finkaren edukitza zein tronkerok izan eta horrexeri dagokio eskubidea. Halakorik izan ezean, eskuratzalea izendatuko da, notarioaren aurrean egindako zozketaren bidez.

74. artikulua.– Eskubidearen mugapena hirigintzako sailkapenaren arabera.

Ez da lehenespenez eskuratzeko eskubiderik gertatuko, besterendutako finkak hiri-lurzoruan edo lurzoru urbanizagarri sektoretan badaude.

75. artikulua.– Finka bat baino gehiago besterentzea.

Finka bat baino gehiago besterentzen badira, tronkeroak bere eskubidea egikaritu ahal izango du, bati edo batzuei begira, eta ez gainerakoei begira; baina, baserria besterentzen bada, orduan hori ustiapen-unitate gisa eskuratu beharko du, horri lotuta besterentzen diren lur guztiekin batera, nahiz eta Jabetza Erregistroan bananduta inskribaturik agertu.

76. artikulua.– Besterentzearen aurreko deia.

Norbaitek ondasun tronkalak besterendu nahi baditu, eta ondasun horiek foru-saka eskubidearen mendekoak badira, senide tronkeroei dei egingo die, notarioaren bidez.

Deia aldarrikatuko da ediktuen bidez. Horiek artikulua honetan arauturikoaren arabera argitaratuko dira.

Ediktuan ondorengoak adieraziko dira: besterentzea nork egin nahi duen eta horren nondik norakoak, besterendu nahi den finkarenak, horren eskuraketa-titulua nondik datorkion, katasstroaren araberrako balioa, horrelakorik baldin balego, eta besterentzea gauzatzeko aukeratutako notarioa, baita finkaren erregistroko inskripzio-ezaugarriak ere, halakoak balitu.

Ediktua, edozelan ere, finka zein udal-mugartetan kokaturik egon eta udaletxeko iragarkiatarako tokian emango da argitara.

Deia notario-aktaren bidez adieraziko da. Horretarako, notarioak alkateari ediktua eskura eman edo jaso izanaren agiridun posta ziurtatuz igorri diezaioke, iragarkiatarako tokian jarri eta hamabost egunez etenik gabe jendaurrean egon dadin. Jaso duenak hori horrela izan dela egiaztatuko du berak izenpetutako edo ediktuan beheko aldean onetsitako egiaztagiriz.

Deia, halaber, zuzeneko notario-jakinazpenaren bidez egin daiteke. Ediktuaren xehetasunak bilduko ditu horrek eta senide tronkero guztiei egingo zaie. Ondore horretarako, alboko senideei egindako jakinarazpenaren kasuan, ulertuko da jakinarazpen hori haien seme- alaba eta ondorengoei ere egin zaiela.

77. artikulua.– Eskubidea egikartzeko agerraldia.

1.– Tronkeroak onibarra eskuratu nahi badu, jakinarazpen pertsonala zein notariok egin eta notario horren aurrean agertuko da tronkeroa, jakinarazpenetik zenbatuta hilabeteko epean, edo ediktua argitaratu eta hurrengo hamar egun baliodunetan. Egintza horretan bertan, tronkeroak gordailutu egingo du, fidantza gisa, katastroaren araberrako balioaren ehuneko hogeia, balio hori ediktuan edo zuzeneko notario-jakinazpenean agertzen bada.

2.– Tronkero bat baino gehiago agertuz gero, guztiek ere fidantza jartzeko betebeharra izango dute, eta notarioak fidantza atxikiko du, eskritura egiletsi arte; norbaitek fidantza kentzen badu, bere eskubideari uko egiten diola ulertuko da.

3.– Salmenta-eskrituraren aurreko notario-jarduna agerkai bakar batean jasoko da. Burututako eginbide guztien lekukotza emango die notarioak agertzaileei.

78. artikulua.– Oinibarraren balorazioa.

1.– Notarioak alderdiei dei egingo die, alderdiok, aurreko artikuluan aipatu epea muga-eguneratu eta hurrengo hogeia egun baliodunetan, peritua izenda dezaten; peritu horrek finka baloratu beharko du. Alderdiak ados jartzen ez badira, bakoitzak peritu bana izendatuko du, eta, hirugarren peritua izendatzeko, notarioaren aurrean zakuan sartuko dira lau perituren izenak. Notarioak berak izendatuko ditu lau horiek, finken izaera kontuan hartuta, finka horiek bide judizialean baloratzeko

baimena duten perituen artean. Behin izenak zakuan sartuta, zozketa bidez izendatuko da lau horietatik bat. Notarioak perituei epea jarriko die, tasazioa egin dezaten; epe hori ezingo da izan hogeit egunetik gorakoa.

Perituek finkatutako prezioa alderdientzat loteslea izango da, eta alderdiok eskritura egiletsi beharko dute, tasazioaren emaitza haiei noiz jakinarazi eta hurrengo hamabost egunetan.

Notarioak jarritako data horretan saltzailea ez bada agertzen, ulertuko da ados dagoela, tronkerok zein peritu proposatu eta peritu horren izendapenarekin.

2.– Tasazioa ez da beharrezkoa izango, baldin eta eskualdatzaileak eta lehenespeneko tronkero izendatuak, prezioa hitzartzen badute, eta,aldi berean, eskritura publikoa formalizatzen badute.

79. artikulua.– Salerosketa-eskritura egilestea lehenespeneko senide tronkeroari.

1.– Fidantzarekin aurre egingo zaie hura nork eman eta horrexen betebeharre; pertsona hori ez bada agertzen eskrituraren egilespenera, eskualdatzaileak aukeran du finkatutako prezioan egilespena egin dadin eskatzea edo hark eskuraketan atzera egin duela ulertzea; besterentze-asmoa nork iragarri eta horrexen esku geratuko da fidantzaren zenbatekoa, kalte-ordain gisa eta hori behe-ratzeko aukeratik gabe. Eskualdaketa aukeratuz gero, prezioaren zati gisa hartuko da fidantza.

2.– Atzera-egite kasuan, notarioak atzera-egite hori jakinaraziko die, hamar eguneko epean, fidantza eman eta horri eusten dioten senide tronkeroei, salmenta formalizatzeko eguna eta ordua adieraziz. Jakinarazpenaren eta formalizazio-dataren artean, gutxienez, hamabost egun igaro beharko dira, salbu eta jakinarazpena jaso dutenek beste tasazio bat eskatzen dutenean.

80. artikulua.– Ondasun tronkalak besterentzeko askatasuna.

Senide tronkeroetatik batek ere ez badu bere burua aurkezten edo batek ere ez badu bere esku-bidea gauzaten, jabeak onibarra besterentzeko askatasuna izango du, kostu bidezko tituluetatik edozeinen bidez, eta berak askatasunez erabakitzen dituen prezio eta baldintzetan; horretarako epea urtebetekoa izango da, ediktuan aipatu epea muga-eguneratu denetik zenbatuta. Epe hori igarota, ezin izango du kostu bidezko besterentzerik gauzatu, beste dei bat egin gabe. Tronkeroak bere burua ez duela aurkeztu ulertuko da, baldin eta tronkero horrek azpiatal honetan aipatu epeetatik edozein iraungitzen uzten baditu.

81. artikulua.– Tronkero ez diren hirugarrenei besterentzea.

Notarioaren aurreko agerraldiaren bidez, eta aho batez erabakia hartzen badute besterentzaileek, eta dei horretara lege bidez agertu diren tronkerok, lehenespen-graduan ez daudenek barne, orduan, finka hirugarrenari besterendu ahalko zaio; besterentzea formalizatu beharko da, aurreko artikuluan agindu epean, alegia, urtebeteko epean.

82. artikulua.– Egindako izapideak jasotzea besterentze-eskirituran.

Ondasun tronkalak kostu bidez besterentzeko eskritura guztietan, besterentze hori lehenespe-nez eskuratzeko eskubidearen mendekoa baldin bada, foru-deia egin den ala ez agerraraziko da; eta, baiezko kasuan, xehe-xehe aipatuko dira ediktua finkatzeko akta, edo, hala badagokio, notarioaren zuzeneko jakinarazpena eta geroko eginbideak; kasuan kasuko inskripzioan agerraraziko da, halaber, deia legezko forman egin den ala ez.

83. artikulua.– Foru-saka.

1.– Onibarra besterentzen bada aurretiaz deia egin gabe, 72.2 artikuluan zerrendaturiko edozein tronkerok foru-saka akzioa egikari dezake, besterentzearen deuseztasuna eta finkaren

adjudikazioa eskatuz, azken hori finkaren beraren balorazio zuzenaren arabera. Tronkeroak epaiketa adierazle batean egikaritu beharko du eskubide hori, eta epaiketa hori sustatu beharko du, besterentzailearen aurka, eskuratzaillearen aurka eta erregistroan besterentze hori egin eta harrezkeroko beste eskubide-titular guztien aurka, hiru hileko epean, Jabetza Erregistroan inskripzioa egin denetik zenbatuta, edo, inskripzioa egin ezik, besterentzearen berri izan duenetik zenbatuta.

2.– Tronkeroak eskubide berbera izango du, baldin eta, foru-deiak egin arren, finka besterendu bada iragarritako prezio edo baldintzez bestekoetan.

3.– Epaiak oniritzia ematen badio saka-akzioari, salmenta deuseza dela adieraziko du, eta demandatzailearen mesederako beste besterentze bat egitea aginduko du; epaiak berak finkatuko du zein prezio ordaindu behar duen demandatzaileak, horretarako, epaiketan bertan, alderdien arteko aurkakotasunean jardungo dela.

4.– Behin epaia irmo izanda, demandatzaileak epai hori betearazteko akzioa egikaritzen badu, epaitegiaren zainpean utzi beharko du onibarraren balorazio gisa finkatutako prezioa; prezio horren gain, erosleak lehenespena izango du, saltzailearen beste edozein hartzekoduni begira, erosketaren prezioa eta horren korrituak kobratzeko. Behin jabariari buruzko inskripzioa deuseza dela adierazita, inskripzio horren ondorengo zamak baldin badaude Jabetza Erregistroan, eta zama horiek, epaiaren aginduz, ezereztu beharrekoak badira, orduan, zainpean utzitako prezioa, lehenengo eta behin, geroagoko hartzekodunen esku geratuko da. Inguruabar hori epailearen ebazpenean jaso beharko da.

5.– Tronkero demandatzaileak eskatu behar du betearazpena, epaia irmoa denetik hiru hileko epean; behin epe hori igarota, aurkaratutako salmenta baliozkotuta geratuko da. Epaileak, betearazpena agintzeko unean, erabaki beharko du zainpean jarritako kopuruaren destinoa.

84. artikulua.– Lehenespenez eskuratzeko eskubideak egikaritzea hipoteka-betearazpen kasuetan eta premiamendu-prozeduretan.

1.– Hipoteka-betearazpenaren kasuan, betearazpen hori epaiketa bidezkoa izan nahiz epaiketatik kanpkoa izan, eta premiamendu-prozeduretan ere, senide tronkeroek hurrengo eskubideetatik edozein egikaritu ahal izango dute, foru-sakaren ondoriozko eskubidea duten neurrian:

a) Lehenespenez eskuratzeko eskubidea, salmenta-adjudikazioaren prezioa dela bide. Horretarako, enkantea zein organok egin eta organo horren aurrean agertu beharko da, eta prezioa zainpean utzi beharko du, salmenta-eskritura egiletsi baino lehen, edo organo eskudunak Jabetza Erregistroan inskribatzeko moduko ziurtagiria luzatu baino lehen.

b) Foru-sakaren ondoriozko eskubidea, atal honetan araututako moduan, eta, betiere, hiru hileko epean, enkantearen datatik zenbatuta.

2.– Adjudikazioa hartzekodun betearazleari egiten zaionean, eskubide berbera izango dute, hiru hileko epean, adjudikazioaren datatik zenbatuta.

85. artikulua.– Lehenespenez eskuratzeko eskubideak egikaritzea trukaketa-kasuetan.

1.– Azpialal honetan xedatutakoa aplikatuko da trukaketa-kasuetan ere, baldin eta hurrengo inguruabarretatik bat gertatzen bada:

a) Ondasun tronkala trukutzen edo subrogatzen denean ondasun ez-tronkalekin, edo, tronkalak izanda, lehenespenez eskuratzeko eskubidetik baztertuta dauden ondasunekin.

b) Jasotako ondasunaren balioa, izatez, trukaketan emandako ondasun tronkalarena baino txikiagoa denean heren batean.

2.– Titularrak ondasun tronkala besterentzen duenean bizi arteko errentaren bat edo mantenua lortzeko, orduan, eskubide hori egikaritzen duenak bermatu beharko du, gutxienez, pentsio hori ordaintzea edo harako laguntza ematea, besterentzailearen eta haren ezkontide edo bizikidearen bizitzak iraun bitartean.

86. artikulua.– Lehenespenez eskuratzeko eskubideak egikaritzea errentamendu-kasuetan.

1.– Errentariaren errentamendu-kontratuak berrogei urtetik gorako indarraldia baldin badu, errentari horren kausatzaile zein senide izan eta senide horiek guztiek finkaren gainean izan duten edukitza-epea barne hartuta, orduan errentariak errentapeko finka lehenespenez eskuratzeko eskubidea izango du, azpiatal honetan araututako moduan.

2.– Errentariaren eskubide horrek lehenespena izango du alboko senideenari begira, eta tronkeroetatik batek ere ez du lehenespenerako eskubiderik izango, errentariari finka eskualdatzen zaionean jabetza eskuratzeko eskubidearen ondorioz.

3.– Edozein kasutan ere, besterentzeko borondatea errentariari ere jakinarazi beharko zaio.

87. artikulua.– Eskubide horien lehenespena beste eskuratzeko eskubide batzuen gainetik.

Titulu honetan aitorturiko eskubideek lehenespena izango dute beste edozein eskuraketa-eskubideri begira, baita erregistroko hirugarrengotzari begira ere, baldin eta halakoa sortzen bada inskripzioa egin delako lehenespenez eskuratzeko eskubidea egikaritzeko epeetan zehar.

LAUGARREN ATALA

TESTAMENTUA EGITEKO ASKATASUNA ARABAKO AIARA HARANEAN

88. artikulua.– Lurralde-eremua.

1.– Aiarako haranari berezko zaion zuzenbide zibila aplikatuko da Aiara, Amurrio eta Okondoko udal-mugarteetan, eta, Artziniegako udaletik, Mendieta, Erretes Tudela, Santa Koloma eta Soxogutiko auzoetan.

2.– Aipatu udal-mugarteetan geroago administrazio-aldarazpenak gertatuz gero, horiek ez dute aldatuko zuzenbide zibil aplikagarria.

89. artikulua.– Testamentua egiteko askatasuna Aiara haranean.

1.– Aiarako toki-auzotasun zibila dutenek euren ondasunak askatasunez xedatu ahal dituzte, hala nahi eta hobesten duten modurik egokienean, testamentu, dohaintza edo oinordetza-itunaren bidez, titulu unibertsalaren bidez edo banakako tituluaren bitartez, euren senipartedunak gehiagorekin edo gutxiagorekin baztertuz.

2.– Senipartedun gisa hartzen dira lege honen 47. artikulua arabera halakoak direnak.

90. artikulua.– Bazterketa.

1.– Bazterketa esanbidezkoa nahiz isilbidezkoa izan daiteke, banakakoa nahiz baterakoa.

2.– Bazterketa ez egiteak sortuko ditu 48.3 artikuluan ezarritako ondoreak.

91. artikulua.– Botere osoko gozamenaren eraketa.

1.– Aiarako toki-auzotasun zibila dutenek botere osoko gozamina eratu ahal dute, inter vivos nahiz mortis causa.

2.– Eratutakoa botere osoko gozamen gisa hartzen da, gozamendunari ahalmena ematen zaionean, ondasun guztiak edo batzuk dohaineko tituluan, inter vivos nahiz mortis causa xedatzeko, eratzailearen seme-alaba edo ondorengoan mesederako, eta eratzaileak beren-beregi aipaturiko beste pertsonen mesederako.

3.– Eratzaileak botere osoko gozamenaren edukia zabaldu, murriztu edo zehaztu ahal du.

4.– Testamentu-ahalordea ematen denean ulertzen da botere osoko gozamena ere egiletsi dela, beren-beregi kontrakoa xedatzen denean izan ezik.

92. artikulua.– Botere osoko gozamenaren ezaugarriak.

Botere osoko gozamena bere-berezko eskubidea da. Ezin izango da inolako tituluren bidez besterendu edo kargatu, eratzaileak horretarako baimena eman ezik.

93. artikulua.– Botere osoko gozamenaren egikaritzea.

Botere osoko gozamendunak ondasun batzuk xedatzen baldin baditu, jasotako ondasunekin baztertuta geratzen dira senipartedun onuradunak; horri kalterik egin gabe, geroagoko egintzetan, gozamendunak beste ondasun batzuk eman ahal dizkie senipartedun horiei.

94. artikulua.– Gozamendunaren betebeharrak.

Gozamendunak ordaindu beharko ditu botere osoko gozamenak zein ondasun hartu, eta ondasun horien gaineko konponketa, gastu, zama eta kontribuzio guztiak, ondasunok xedatzen ez dituen bitartean.

95. artikulua.– Gozamendunaren fidantza.

Botere osoko gozamendunak ez du fidantza emateko betebeharririk izango, kausatzaileak beren-beregi xedatutakoa salbu.

BOSGARREN ATALA

BASERRIARI BURUZKO ARAU BEREZIAK GIPUZKOAN

96. artikulua.– Baserriaren oinordetzaren antolaketa.

Gipuzkoako lurralde historikoan, baserriaren gaineko oinordetza antolatzeko, lege honen arauak aplikatuko dira, betiere lurralde historiko horretako forma, erakunde eta printzipio tradizionalei egokituz.

97. artikulua.– Baserria.

Baserria, izatez, familiaren ustiategia da, nekazaritzaren arlokoa nahiz abeltzaintzaren arlokoa; ustiategi hori eratzen du landetxeak berak, eta, horrekin batera, osagai higigarri desberdinek, abelburuek, ustiatze-eskubideek, makineriak, instalazioek, eta, orobat, lursail, lur edo baso batek edo batzuek. Lur edo lursail horiek landetxearen ondoan egon daitezke edo horretatik aparte, eta, halakoak izendatzeko, baserriari dagozkion lurak direla esan ohi da.

98. artikulua.– Ondazilegiak.

Baserriaren osagaietan, ondazilegiak diren lursailak barruraturik daudela ulertuko da.

99. artikulua.– Baserria dohaineko tituluaren bidez eskualdatzean sartutako ondasuna.

Baserriaren eta bere lurren eskualdaketa, dohaineko tituluaren bidez egiten denean, eta aurkakoa hitzartu ezean, aurreko artikuluetan zehaztutako multzoa barruratuko da.

HIRUGARREN KAPITULUA

OINORDETZA ITUNAK

LEHENENGO ATALA

XEDAPEN OROKORRAK

100. artikulua.– Oinordetza-ituna.

1.– Oinordetza-itunaren bidez, ondasunen titularrak horiek xedatu ahal ditu mortis causa.

2.– Itunaren bitartez, halaber, uko egin dakieke jarauntsi oso baten edo zati baten gaineko oinordetza-eskubideei, jarauntsi horren kausatzailea bizirik dagoen bitartean. Era berean, xedatu ahal dira hirugarren baten jarauntsiaren gaineko oinordetza-eskubideak, betiere hirugarren horren adostasunarekin.

3.– Oinordetza-ituna baliozkoa izan dadin, nahitaezkoa da egilesleak adin nagusikoak izatea.

4.– Oinordetza-itunak nahitaez egiletsi beharko dira eskritura publikoan.

101. artikulua.– Oinordetza-ituna eta testamentua.

1.– Oinordetza-itunaren bidez ondasunen oinordekoa izendatzeak ondorerik gabe uzten ditu itunpeko ondasunen gainean aurretiaz egindako testamentu-xedapen guztiak.

2.– Izendapen hori aldarazi edo suntsiarazi egingo da, bakarrik, egilesleek edo euren oinordekoek beste itun bat eginez gero, eta, orobat, alderdiek ezarritako arrazoiaren ondorioz.

3.– Oinordetza-ituna azkentzen da, alderdiek finkatutako arrazoiaren ondorioz edo lege ezarritako arrazoiaren ondorioz.

102. artikulua.– Oinordetza-ituna eta mortis causa dohaintza.

Banakako ondasunen gainean mortis causa egindako dohaintza oinordetza-itun gisa hartzen da, eta halakoa izango da, orobat, inter vivos egindako dohaintza unibertsala, kontrakoa hizpatu ezik.

103. artikulua.– Oinordekoa izendatzeko ituna.

Oinordekoa izendatzeko itunak bere baitan jaso dezake jarauntsiaren gaineko xedapena, titulu unibertsalaren bidez nahiz banakako tituluaren bidez, baita jarauntsiari uko egitea ere; bi kasuetan, egilesleek finka ditzakete hari jarri beharreko erreserbak, ordezipenak, zamak, betebeharrak eta baldintzak.

BIGARREN ATALA

OINORDEKOA IZENDATZEKO ITUNAK

104. artikulua.– Oinordekoa izendatzea ondasunak unean bertan eskualdatuz.

1.– Oinordekoa izendatzen denean unean bertan ondasunak eskualdatuz, oinordekoak ondasun horien gaineko titulartasuna eskuratzen du, betiere izendatzaileen intereserako, familiaren intereserako eta ondasunen ustiatzearen intereserako ezarritako mugekin; horregatik, kontrako ituna egin ezean, xedatze- edo kargatze-egintza oro baliozkoa izan dadin, nahitaezkoa izango da izendatzailearen eta izendatuaren baterako adostasuna.

2.– Izendatzaileak oinordetza-itunaren aurretik zorrak hartu baditu, izendatzailearen hartzeko-dunek lehenespena dute unean bertan eskualdatutako ondasunen gainean.

105. artikulua.– Oinordekoa izendatzea ondasunak post mortem eskualdatuz.

1.– Oinordekoa izendatzen denean post mortem eragingarritasunez, izendatuak ondasunak jasoko ditu izendatzailea hiltzen den unean; baina ituna egilesten denetik oinordeko-izaera eskuratzen du, eta izaera hori besterenduezina eta enbargaezina da.

2.– Izendatzaileak ondasunen gaineko titulartasunari eusten dio, eta, kontrakoa itundu ezean, ondasun horiek xedatu ahal izango ditu kostu bidez. Eskualdatutako ondasunak, izatez, ekoizpen-ondareak badira, eta izendatuak ondare horietan lan egiten badu, haren adostasuna nahitaezkoa izango da, ondasunok kostu bidez besterentzeko, baldin eta izendatzaileak eta izendatuak ez badute bestelakoa itundu.

3.– Oinordekoa izendatzen denean post mortem eragingarritasunez, izendapen horren barruko ondasunek erantzukizuna dute izendatzaileak hartutako zorren gainean.

106. artikulua.– Oinordeko izendatuak eskubideak xedatzea.

Oinordetza-itunak post mortem eragingarritasuna badu, izendatuak bere eskubidea xedatu ahal izango du dohaineko tituluaren bidez, baita izendatzailea bizirik dagoenean ere, inter vivos nahiz mortis causa egintzen bitartez, bere seme-alaba eta ondorengoen mesederako.

Izendatua izendatzailea baino lehen hilez gero, izendatuaren eskubidea haren ondorengoei eskualdatzen zaie. Baldin eta abintestato hildako izendatu baten seme-alaba edo ondorengo oinordeko batzuk badira, izendatzaileak aukera ditzake horietariko bat edo batzuk, testamentu, itun edo bestelako oinordetza-titulu baten bidez.

107. artikulua.– Erkidego-ituna.

1.– Familia-ondarearen oinordekoa izendatzen denean, horrekin batera izendatzaileen eta izendatuen arteko erkidego-ituna egin daiteke, sozietate-mota desberdinen formapean edo ondasun-erkidegoaren araubidea erabiliz. Itundutako erkidego-araubideari edo familia-sozietateari aplikatuko zaio, lehenengo eta behin, titulu eratzailea, eta, ordezkio moduan, Euskal Lege Zibil honetan xedatutakoa.

2.– Kontrako ituna egin ezean, izendatzaileetatik bat hiltzean ulertuko da haren ezkontideak edo bizirik dirauen izatezko bikotekideak, itunaren egilese denak, bizi artean eta oso-osorik gordetzen dituela bi-biok erreserbatu izan dituzten eskubideak.

3.– Izendatzaileari itzuliko zaizkio mantenuaren kargapean oinordetza-itunaren bidez eskualdatutako ondasunak, izendatua hiltzen bada, seme-alaba eta ondorengorik utzi gabe, izendatzailea bizirik dagoela.

108. artikulua.– Oinordetza-itunaren ezeztapena.

Izendatzaileek izendapena ezeztatu ahal dute:

1.– Itundutako arrazoien ondorioz.

2.– Ezarritako zama eta baldintzen ez-betetze larriaren ondorioz.

3.– Izendatuak ezduintasun- edo jaraunsgabetze-arrazoia betetzearen ondorioz.

4.– Izendatuaren jokabidearen ondorioz, horrek familiaren ohiko elkarbizitza oztopatzen badu.

5.– Izendatuaren ezkontzari dagokionez deusezetasuna, banantzea edo dibortzioa gertatzen denean, edo izatezko bikotea azkentzen denean, baldin eta oinordetza-ituna egiletsi bada ezkontza horri edo izatezko bikote horri begira. Salbuetsita geratzen da izatezko bikotearen kasua, horren azkentzearen arrazoia bada bikotearen kideak beraien artean ezkondu direla.

109. artikulua.– Oinordetza-itunaren suntsipena.

Oinordekoaren gaineko izendapena suntsiarazi egingo da:

1.– Izendapen horren gaineko baldintza suntsiarazlea betetzearen ondorioz.

2.– Izendatua ondorengorik gabe hiltzearen ondorioz, edo halakoak utzi arren, 106. artikuluan aurreikusita dagoen eskualdaketa gertatu ez bada.

3.– Egilesleek eskritura publikoan formalizaturiko hitzarmenaren ondorioz.

LAUGARREN KAPITULUA

LEGEZKO EDO TESTAMENTU GABEKO OINORDETZA

110. artikulua.– Legezko edo testamentu gabeko oinordetza.

Legezko oinordetza gertatzen da, jarauntsi osoa edo horren zati bat baliozkotasunez xedatu ez denean, dela testamentuaren bidez, dela oinordetza-itunaren bidez, lege honetan xedatutakoarekin bat etorritz.

111. artikulua.– Ondasun tronkalen legezko oinordetza.

1.– Ondasun tronkalen kasuan, legezko oinordetzaren hurrenkera izango da 66. artikuluan ezarritakoa, baina alargunari edo bizirik dirauen izatezko bikotekideari aitortzen zaizkio lege honetan araututako eskubide guztiak; ondasun ez-tronkalik izan ezean edo horiek aski ez direnean, esku-bideok ondasun tronkalen gainekoak izango dira.

2.– Oinordeko tronkerorik ez dagoenean, ondasun guztiak ez-tronkalak direla ulertuko da.

112. artikulua.– Ondasun ez-tronkalen legezko oinordetza.

Ondasun ez-tronkalen kasuan, legezko oinordetza gauzatzen da honako hurrenkera honetan:

1.– Lehenengo eta behin, seme-alaba edo ondorengoen mesederako.

2.– Alargunaren mesederako, legezko banantzerik edo modu sinesgarrian bi ezkontideen artean hitzartutako banantzerik izan ez denean, edo bizirik dirauen izatezko bikotekidearen mesederako, bikote hori azkendu denean bikotekideetatik bat hiltzearen ondorioz.

3.– Aurrekoen mesederako.

4.– Albokoen mesederako, laugarren graduaren barruan, odolkidetasunez zein adopzio bidez.

113. artikulua.– Oinordekoak berezko eskubidearen ondorioz edo ordezkapen-eskubidearen ondorioz.

1.– Seme-alabak jaraunsle dira berezko eskubidearen ondorioz, jarauntsitik hartzeko dagoena zati berdinetan banatzen delarik.

2.– Ilobak eta gainerako ondorengoak jaraunsle izango dira ordezkapen-eskubidearen ondorioz.

114. artikulua.– Alarguna edo bizirik dirauen izatezko bikotekidea.

1.– Ondorengorik izan ezean, eta aurrekoak eta albokoak baino lehenago, oinordekoa izango da alarguna edo bizirik dirauen izatezko bikotekidea, bikote hori azkendu denean bikotekideetatik bat hiltzearen ondorioz.

2.– Edozein kasutan ere, alargunak edo bizirik dirauen izatezko bikotekideak bere seni-parte-eskubideei eutsiko die, gozamenari dagokionez.

115. artikulua.– Aurrekoak.

1.– Gurasoek jarauntsiko ondasunak eskuratzen dituzte erdi bana. Euretatik bat hilda badago, bizirik dirauenak ondasun guztiak jasoko ditu.

2.– Gurasoetatik bat ere ez badago bizirik, gainerako aurrekoak izango dira oinordeko, bi lerroetan ondasunak erdi bana eginez; eta, lerroren batean ez badago aurrekorik, ondasun guztiak zati berdinetan eskuratuko dituzte aurrekoak zein lerrotan egon eta lerro horretako aurrekoak.

116. artikulua.– Albokoak.

1.– Ondorengorik, aurrekorik eta alargunik edo bizirik dirauen izatezko bikotekiderik izan ezean, alboko senideak izango dira oinordeko; lehenengo eta behin, anai-arrebak eta hildako anai-arreben seme-alabak, eta, halakoak izan ezean, seniderik hurbilenak, betiere laugarren graduaren barruan.

2.– Ordezkapen-eskubidea gertatuko da, bakarrik, anai-arrebak anai-arreben seme-alabekin batera agertzen direnean; lehenengoak oinordeko izango dira buruko, eta bigarrenak, leinuko. Lotura bikoitzeko anai-arrebak lotura bakarreko anai-arrebekin agertzen badira, haiek horien bikoitz-tza jasoko dute oinordeko gisa.

117. artikulua.– Autonomia Erkidegoaren aldeko oinordetza.

Aurreko artikuluen arabera lege-aginduz oinordetzara deituriko pertsonarik izan ezean, ondasun guztien oinordekoa izango da Euskal Autonomia Erkidegoaren Administrazio Orokorra. Horrek heren bat eratxikiko dio bere buruari, beste heren bat hildakoaren azken bizilekuari dagokion foru-aldundiari, eta gainerako herena hildakoak zein udaletan izan duen bere bizilekua eta udal horri.

Administrazio publiko horien eskubide eta betebeharrak beste jaraunsteen parekoak izango dira, baina beti ulertuko da jarauntsia inbentario-onuraren arabera onartzen dela, horri buruzko adierazpena beharrezkoa ez dela.

BOSGARREN KAPITULUA

ONORDETZA FORMA DESBERDIN GUZTIENTZAKO XEDAPEN ERKIDEAK

118. artikulua.– Ondorengoarengandik eskuratutako ondasunen erreserba.

Aurrekoak jaraunsle gisa eskuratzen baditu ondasun batzuk bere ondorengoarengandik, eta ondorengoak ondasun horiek jaso baditu dohaineko tituluaren bidez beste aurreko batengandik edo anai nahiz arreba batengandik, orduan, aurrekoak betebeharra du lege-aginduz jasotakoak erreserbatzeko, ondasunok zein lerrotatik etorri eta lerro horretan hirugarren gradurainoko senide direnen mesederako.

119. artikulua.– Ezkontza baterako dohaintzan emandako onibarren erreserba.

Onibarrak dohaintzan eman badira ezkontza baterako, ezkontza horren aurretik zein ondoren, ondasunon oinordeko izango dira ezkontza horretan izandako seme-alabak edo ondorengoak, beste guztiak baztertuz.

120. artikulua.– Ezkontide edo izatezko bikotekide hildakoaren seme-alaben aldeko erreserba.

Kausatzaileak kontrakoa xedatu ezean, alarguna edo bizirik dirauen izatezko bikotekidea berriz ezkontzen bada, izatezko bikote berria eratzen badu edo ezkontide edo izatezko bikotekide hildakoarena ez den seme edo alabaren bat baldin badu, orduan, horren betebeharra izango da hildakoarekin izandako seme-alabei eta ondorengoei erreserbatzea berak harengandik testamentuaren bidez, oinordetza-itunaren bidez nahiz dohaineko beste edozein tituluren bidez eskuratutako ondasun guztiak.

121. artikulua.– Erreserben irismena.

Titulu honetan arauturiko erreserbek, edozein kasutan ere, euren baitan hartzen dituzte erreserbagileak egindako eraikin, landaketa eta hobekuntzak; eta betebeharra sortzen da, erreserbagileari edo haren jaraunsleei halakoen balio eguneratua ordaintzeko, erreserba-hartzaileak horien edukitza noiz eskuratu eta hurrengo urtebete eta egun bateko epean.

122. artikulua.– Erreserbagilearen ahalmenak.

Erreserbagileak, titulu honetan araututako kasu guztietan, oinordekoa izendatu ahal izango du erreserba-hartzaileen artean, testamentuzko oinordetzari edo oinordetza-itunari buruz ezarritakoaren arabera; eta ezin izango du ordezipenik eta kargarik ezarri, horien mesederako ez bada.

123. artikulua.– Dohaintzan emandako ondasunen itzulketa.

Aurrekoak oinordeko dira, aurkako oinordetza-ituna izan ezean, euren seme-alaba edo ondorengoei eman dizkieten ondasun ez-tronkaletan, baldin eta seme-alaba edo ondorengo horiek hil badira ondorengorik utzi gabe, eta dohaintzan emandako objektuak eurak oinordetzan badaude. Objektuok besterendu badira, aurrekoak oinordeko izango dira, dohaintza-hartzaileak objektu horiei begira izango zituzkeen akzio guztietan; objektuok saldu badira, prezioan; eta trukatu edo aldatu badira, horien ordezeko diren ondasunetan.

124. artikulua.– Itzulketa-gai diren ondasunak zenbatzea.

Aurreko artikuluan zehazten diren ondasunen balioa zenbatuko da kausatzaileak utzitako ondasunetan, oinordetzaren delazioa burutzen den unean.

III. TITULUA

EZKONTZAKO ONDASUNEN ARAUBIDEA

LEHENENGO KAPITULUA

LEGE-ARAUBIDEA

125. artikulua.– Ezkontzaren araubide ekonomikoa.

Ezkontzako ondasunen araubidea izango da ezkontideek ezkontzako itunetan ezarritakoa, bai beren-beregi araubide horren baldintzak hizpatzen dituztenean, bai lege honetan nahiz beste lege batzuetan ezarritako sistema ekonomikoetatik edozein aipatzen dutenean.

126. artikulua.– Ezkontzaren araubide ekonomikoaren aldaketa.

Ezkontzaren araubide ekonomikoa, itundutakoa izan nahiz legezkoa izan, aldarazi ahal izango da, beste ezkontza-itun batzuk egiletsiz.

127. artikulua.– Ezkontzaren araubide ekonomikoa itunik ez dagoenean.

1.– Ezkontzako itunak egin ezean, edo egindakoak askiezak edo deusezak izanez gero, ezkontzari aplikatuko zaizkio Kode Zibilean irabazpidezko sozietateari buruz ezarritako arauak.

2.– Ezkongaiak Bizkaiko lur lauuko, Aramaioko edo Laudioko auzotarrak direnean, ezkontzari aplikatuko zaio, ituna egin ezean, III. titulu honen bigarren kapituluan araututako araubidea.

3.– Ezkontideetatik batek bakarrik badu bere auzotasun zibila Bizkaiko lur lauan, Aramaion edo Laudion, ondasunen araubidea izango da, ituna egin ezean, ezkontideen lehenengo eta ohiko bizileku erkideari dagokiona, eta, halako bizilekua izan ezean, ezkontza non egin eta toki horri dagokiona.

128. artikulua.– Ezkontzaren araubide ekonomikoaren inskribatzea.

Ezkontzako ondasunen araubidea aldarazteak ez du ondorerik sortuko hirugarrenen aurka, aldarazpena Erregistro Zibilean edo, hala denean, Jabetza Erregistroan edo Merkataritza Erregistroan inskribatzen denetik baino.

BIGARREN KAPITULUA

ONDASUNEN FORU KOMUNIKAZIOARI BURUZKO ARAUBIDEA

LEHENENGO ATALA

ONDASUNEN FORU-KOMUNIKAZIOA

129. artikulua.– Ondasunen foru-komunikazioa.

Foru-komunikazioaren bitartez, erkide egiten dira, ezkontideentzat erdi bana, ondasun, esku-bide eta akzio guztiak, horien jatorria edozein izanik ere, batarenak izan zein bestearenak izan, edozein tituluren ondoriozkoak, bai ekarritakoak, bai ezkontza bitartean eskuratutakoak, eta horien kokalekua edozein izanik ere.

130. artikulua.– Ondasunen foru-komunikazioaren irismena eta bukaera.

Foru-komunikazioak, ezkontza bitartean, lege honetan ezarritako norainokoa eta mugapenak ditu, eta zuzenean bukatuko da ezkontideen arteko banantze-epaia, ezkontzaren deuseztasunari buruzkoa edo dibortzio-epaia ematean, bai eta ezkontzako itunak egilestean ere, baldin eta ezkontideek beste izaera bateko araubide ekonomikoa ezartzen badute.

131. artikulua.– Ondasunen foru-komunikazioaren bukaeraren beste arrazoi batzuk eta horien ondorioak.

Foru-komunikazioa bukatuko da, halaber, epailearen erabakiz eta ezkontideetatik batek hori eskatuta, hurrengo kasuetan:

1.– Beste ezkontidea epaiketa bidez ezgaituta geratu denean, haren absentzia-adierazpena eman denean edo hartzekodunen konkurtso-adierazpena eman denean.

2.– Beste ezkontideak xedatze- eta kudeatze-egintzak gauzatzen dituenean, haren kalterako edo haren eskubideei iruzur eginez.

3.– Egitez urtebete baino gehiago bananduta egon direnean, nahiz eta elkarrekin adostutako banantzea izan.

Komunikazio-araubidea desegin ondoren ezkontza bera ez bada azkentzen, ezkontideak ondasunen banantze-araubidearen mende geratuko dira, Kode Zibilean arautu bezala, kontra-koa itundu ezik.

132. artikulua.– Ondasunen foru-komunikazioaren sendotzea.

1.– Foru-komunikazioa, ezkontzarekin sortzen dena, sendotu egiten da ezkontideetatik bat hiltearen ondorioz desegiten den unean, bi-bion seme-alabak edo ondorengoak baldin badaude.

2.– Ezkontideetatik edozeinek ezkontza desegin arte lortu dituen ondasun, eskubide eta akzio guztiak komunikatu direla ulertuko da; ez, ordea, pertsonari datxezkion eskubideak, ezta ezkontideetatik baten heriotzaz geroztik eskuratutakoak ere. Era berean, ez dira komunikatuko ondasun eta eskubide eskualdaezinak, ezta norberaren erabilerarako direnak ere.

133. artikulua.– Irabazitako ondasunak eta ezkontide batengan jatorria duten ondasunak.

Foru-komunikazioa indarrean dagoen bitartean, irabazitako ondasunak eta ezkontide batengan jatorria duten ondasunak bereiziko dira, eta bereizketa horri aplikatuko zaizkio legeria zibil orokorrrak irabazpidezko ondasunen gainean eta ondasun pribatiboen gainean ezarritako arauak.

134. artikulua.– Ezkontzaren zamak.

1.– Ezkontzaren zamatzat hartuko dira familia mantentzeko, seme-alaba erkideak elikatu eta hezteko, eta, ezkontide batenak bakarrik izanik, familiaren etxean bizi diren seme-alabak elikatu eta hezteko beharrezkoak diren guztiak. Beste edozein gastu ondasun erkideekin ordaintzen bada, baina ezkontide baten interes edo ondasunei buruzkoa baldin bada, itzulketa eskatzeko eskubidea sortuko da, komunikazioa likidatzeko unean.

2.– Ezkontzaren zamak ordainduko dira, lehenengo eta behin, irabazitako ondasunekin eta, halakorik izan ezean edo horiek nahikoa ez badira, eta orduan bakarrik, ezkontide bakoitzarengan jatorria duten ondasunekin, horien balioaren arabera.

3.– Azken horiekin ordaindutakoa etorkizuneko irabaziekin konpentsatuko da.

135. artikulua.– Ondasunak xedatzeko egintzak.

1.– Foru-komunikazioan, ondasunak xedatzeko egintzetarako nahitaezkoa izango da bi ezkontideen adostasuna. Ezkontideetatik batek adostasuna ukatzen badu, epaileak xedapena baimendu ahal izango du, hori familiaren intereserako dela uste badu.

2.– Hala ere, ezkontideetatik edozeinek bere kabuz xedatu ahal izango ditu bere titulartasunpeko dirua, kuotak, kooperatibei egindako ekarpenak edo sozietateetan dituen partaidetzen zati ordezkatzailerak, finantza-aktiboak edo balore higigarriak.

3.– Modu berean, ezkontide batek beste ezkontidearen mesederako egin badu pribatibotasunaren aitortzea, legeria zibil orokorraren arabera, eta aitortza hori Jabetza Erregistroan inskribatu ondoren, ondasun hori xeda dezake hipoteka-legerian ezarritako moduetan, hipoteka-legeria hori dela xedapen egintzaren unean indarrean dagoena.

136. artikulua.– Kreditu-eskubideak.

Kreditu-eskubideak, horien izaera edozein izanik ere, zein ezkontideren izenean eratu eta horrexek egikaritu dituzte.

137. artikulua.– Ondasunak kudeatu eta administratzea.

1.– Ezkontide bakoitzari dagokio, modu eskusiboan, berarengan jatorria duten ondasunak kudeatu eta administratzea, Merkataritza Kodean ezarritakoari kalterik egin gabe.

2.– Era berean, ezkontide bakoitzak bere ondasunen fruituak eta produktuak xedatu ahal izango ditu, eta, aldi-aldi, besteari argibideak eman beharko dizkio ondasun horien egoerari buruz.

138. artikulua.– Zorrak eta betebeharrak.

1.– Ezkontideetatik edozeinek zorrak eta betebeharrak hartzen baditu bestearen adostasunik gabe, hartutako horiek betebeharrunari dagokion erdiaren kontura bakarrik geratuko dira, hurrengo mugapenekin:

a) Erantzukizunetik aske geratuko dira beti ezkontide ez-zordunarengan jatorria duten ondasunak.

b) Prozesu judizialetan edo betearazpen-prozesuetan, hurrengo erregelen mende geratuko da irabazitako ondasunen eta zordunarengan jatorria duten ondasunen gaineko erantzukizuna:

Ezkontide ez-zordunari jakinarazi beharko zaio enbargoa, eta ezkontide horrek eskubidea izango du edozein enbargoren aurka jartzeko, baldin eta enbargo horrek, irabazitako ondasunen gainekoa izanik, berari dagokion erdia gainditzen badu. Era berean, ezkontide ez-zordunak, egutegiko hamabost eguneko epean, foru-komunikazioaren desegitea eskatu ahal izango du, 145. artikuluko erregelen arabera; kasu horretan, betebeharrunari adjudikaturiko ondasunak bakarrik geratuko dira erantzukizunaren menpe, eta ezkontzari ondasunen banantze-araubidea aplikatuko zaio aurrerantzean. Eskubide hori ez da gertatuko, baldin eta hartzekodunak frogatzen badu zorrak onura ekarri diola familiari.

Foru-komunikazioa desegitearen ondorioz, ondasunak adjudikatu behar direnean, adjudikazio hori betearazpen-prozeduran bertan egingo da, eta, zehatzago, pieza bananduan, eta, horretarako, jarauntsien banaketari buruz ezarritako arauak aplikatuko dira.

c) Betebeharpekoaren erdi komunikatua saltzen bada, ezkontide erantzuleak ezkontza bitartean ez du inolako zatirik izango, beste erdiaren gainean; erdi hori beste ezkontidearen administraziopean

geratuko da. Ezkontideak ezin izango du erdi hori besterendu, epailearen baimenik gabe, eta haren fruituak familiaren gastu arruntetarako destinatu beharko ditu.

d) Irabazpidezko ondasunen gaineko erantzukizuna subsidiarioa da, eta ezkontide ez-zordunak halakoak enbargatzea saihestu ahal izango du, zordunaren ondasun propioak behar besteko kopuruan adieraziz.

2.– Edozein kasutan ere, betearazpena zein ondasunen gainean gauzatu eta ondasun horiek ezkontide zordunak jasotakotzat hartuko dira, komunikazioan horrek duen partaidetzaren kontura, eta sozietatea likidatzeko unean haiek duten balioaren neurrian.

139. artikulua.– Jarauntsiak arbuiatzea eta onartzea.

Foru-komunikazioa indarrean dagoen bitartean, jarauntsira deitutako ezkontideak ezin izango du hori arbuiatu, bestearen adostasunik gabe. Adostasuna lortu ezean, jarauntsia inbentario-onuraren arabera onartu dela ulertuko da.

BIGARREN ATALA

ONDASUNEN KOMUNIKAZIOARI BURUZKO ARAUBIDEA DESEGITEA

140. artikulua.– Ezkontideetako bat seme-alaba eta ondorengo erkideak utzita hiltzeagatik desegitea.

Ezkontza desegiten bada ezkontideetatik baten heriotzaren ondorioz, eta seme-alaba edo ondorengo erkiderik badago, foru-komunikazioa sendotu eta ondasun-erkidego bihurtzen da, batetik, alargunaren eta, bestetik, aurrez hildakoaren oinordeko diren seme-alaba edo ondorengoaren artean, ondasunak zatitu eta adjudikatu arte.

141. artikulua.– Ezkontideetako bat komisarioa izendatuta utzita hiltzeagatik desegitea.

1.– Kausatzaileak komisarioa izendatu badu, ondasunak erkidegoan egongo dira, oinordekoa izendatu arte.

2.– Ondasunak egoera horretan diren bitartean, alarguna izango da, testamentugileak kontrakoa xedatu ezean, jarauntsiaren ordezkari bakarra eta ondasun guztien administratzailea, izendatutako oinordekoek jarauntsia onartzen ez duten bitartean.

3.– Testamentugileak kontrakoa xedatu ezean, alarguna komisario izendatu bada, bera bakarrik edo beste pertsona batzuekin batera, alargun horrek, testamentu-ahalordea erabiltzen ez duen bitartean, xedatzeke dauden ondasunen gaineko gozamena izango du, eta ez du fidantza emateko betebeharririk izango.

142. artikulua.– Ezkontide alargun komisarioak ondasunak bere buruari adjudikatzea.

1.– 140. artikuluan xedatutakoa salbuetsita, alarguna komisario izendatu bada, alargun horrek bere buruari adjudikatu ahal izango dio ondasun guztien erdia, eta beste erdia aurrez hildakoaren oinordetzarako utzi ahal izango du, oinordetza-erreserbei kalterik egin gabe.

2.– Kausatzaileak kontulari-banatzzailea izendatu badu, ezkontide komisarioak, kontulari-banatzzailearekin batera, eratutako erkidegoaren desegitea eta likidazioa egin ahal izango ditu, 144. artikuluan ezarritako moduan; horrela, kausatzailearen oinordetzan geratuko dira horri adjudikaturiko ondasunak. Era berean, hori egin ahal izango du ustezko oinordekoekin batera, edo, osterantzean, berak epaileari hala eskatu eta horrexen erabakiz.

143. artikulua.– Oinordekoek jarauntsiak onartzea ezkontide alargunak eskatuta.

Ezkontza desegin bada seme-alabak edo ondorengoak daudela, alargunak, epaiketa bidez, hildakoaren oinordekoei eskatu ahal izango die haren intereseko jarauntsietatik edozein onartzea. Epailleak adierazitako epea ezin izango da hogeita hamar egunetik gorakoa izan; eta, behin hori igarota, oinordekoek ez badute adierazi jarauntsia onartzeko borondatea dutenik, edo jarauntsia arbuiatu badute, aipatutako ezkontideak jarauntsi hori onartu ahal izango du inbentario-onuraren arabera.

144. artikulua.– Komunikaziopeko ondasunen adjudikatzea.

1.– Komunikaziopeko ondasunak adjudikatzean, hurrengo erregelak beteko dira:

a) Lehenengo eta behin, alargunari adjudikatuko zaizkio, bere hartzekoa ordaintzeko, berarengan jatorria duten onibar tronkalak.

b) Horiek ez badira nahikoa, alargunaren hartzekoa osatuko da ondasun higigarri eta onibar ez-tronkalekin.

c) Aurreko bi erregeletako ondasunak nahikoa ez direnean, eta orduan bakarrik, aurrez hildako ezkontidearen onibar tronkala erabiliko da.

2.– Alargunaren hartzekoa zehazteko, aintzakotzat hartuko da 138. artikuluan xedatutakoa.

145. artikulua.– Ezkontideetako bat ondorengo erkiderik utzi gabe hiltzeagatik edo banantze-, deuseztasun- edo dibortzio-epaia emateagatik desegitea.

1.– Foru-komunikazioa azkentzen denean ezkontideetatik bat hiltzeagatik, ondorengo erkiderik utzi gabe, edo banantze-, deuseztasun- edo dibortzio-epaia emateagatik, hurrengo erregelak aplikatuko dira:

a) Ezkontide bakoitzari dagozkio berarengan jatorria duten ondasunak edo horiekin eskuratutakoak nahiz haien salmentaren ondorioz eskuratutakoak. Eskuraketa, zati batez, beste jatorri bateko ondasunekin egin bada, halako ondasunetan proindibisioa sortuko da ondasunon titularren artean, bakoitzak jarritako kopuruaren arabera.

b) Irabazitako ondasunak erdibanatu egingo dira bi ezkontideen artean.

c) Ezkontide baten ondasuna edo horren balioa familiaren intereserako gastatu bada, horren balio eguneratua kontuan hartuko da, irabazitako ondasunekin hori ordaintzeko; eta irabazitako ondasunak nahikoa ez badira, alde horretatik beste ezkontideak ordainduko du berari dagokion zatia, bakoitzak dituen ondasunen balioaren arabera.

2.– Foru-komunikazioa azkentzen bada ezkontzaren araubide ekonomikoa aldaraztearren, itundutakoa beteko da, eta, horren ezean, aplikagarria izango da artikulua honetan xedatutakoa.

146. artikulua.– Beste erregela partikular batzuk, ezkontideetako bat ondorengo erkiderik utzi gabe hiltzeagatik desegitearen kasurako.

Desegitea gertatzen bada ezkontideetatik baten heriotzaren ondorioz, eta ez badago ondorengorik, orduan, aurreko artikuluko erregelez gain, hurrengoak aplikatuko dira:

a) Alarguna aurrez hildakoaren baserrira ezkondu bada, orduan eskubidea izango du, alargun dagoen bitartean, baserri horretan geratzeko urtebete eta egun bat; horrek ez die kalterik egingo legezko edo borondatezko xedapenaren ondorioz alargunak dituen beste eskubideei.

b) Alargunak ezkonsaria ekarri badu edo bestelako ekarriak egin baditu, aurreko erregelaren ezarritako epea luzatu egingo da hildakoaren jaraunsleek alargunari ekarri horiek itzultzen ez dizkieten bitartean.

c) Onibar tronkalak kostu bidez eskuratu badira, edo horietan hobekuntzak egin badira, eskuraketa eta hobekuntza horiek izango dira ondasunok zein lerrotatik etorri eta lerro horretako ezkontidearentzat edo horren jaraunsle tronkeroentzat; baina, ezkontza-sozietatea likidatzean, aintzakotzat hartuko da egindako inbertsioen balio eguneratua, eta beste ezkontideari edo horren jaraunsleei ordainduko zaie hari dagokion hartzekoa.

Gerta daiteke ordainketa horrek ondorerik ez izatea alarguna hil arte, horri eskubidea aitortzen baitzaio bizirik dagoen bitartean bere erdia askatasunez gozatu eta lupertzeko.

LEHENENGO XEDAPEN GEHIGARRIA.– Euskal Zuzenbide Zibilaren Batzordea.

1.– Euskal Zuzenbide Zibilaren Batzordea sortzen da. Kontsulta-organoa izango da eta bere misioa izango da Euskal Zuzenbide Zibilaren garapena sustatzea. Horretarako, honako hauek egingo ditu: ikertu, ebaluatu, proposamenak eztabaidatu eta aholkularitza egin Eusko Legebiltzarrarentzat eta Eusko Jaurlaritzarentzat, baita arlo horretan lege-berrikuntzak eta aldaketak proposatu ere.

2.– Bere osakerak ez du ordainketarik sortuko eta bai osaera, bai bere funtzionamendu-erregimena erregelamendu bidez garatuko dira.

BIGARREN XEDAPEN GEHIGARRIA.– Izatezko bikoteen araubidea.

1.– Lege honetan izatezko bikoteei buruz egiten diren aipamenak ulertuko da egiten zaizkiela izatezko bikoteak arautzeko maiatzaren 7ko 2/2003 Legearen 4. artikuluan ezarritako erregistroan inskribatuta daudenei.

2.– Aldatu egiten dira izatezko bikoteak arautzeko maiatzaren 7ko 2/2003 Legearen 2. eta 5. artikulua, testu honen arabera:

«2. artikulua.– Izatezko bikotearen kontzeptua eta aplikazio-eremua.

Lehenengoa.– Lege hau aplikatzeko, izatezko bikotea da bi pertsonaren arteko elkartze askearen ondorioa; pertsona horiek adinez nagusi edo adingabeko emantzipatuak izan behar dute, gaitasun osoa izan behar dute, eta ezin dute euren artean lerro zuzeneko odol- edo adopzio-ahaidetasunik eduki, ez eta alboko lerroko bigarren mailako odol-ahaidetasunik ere. Harreman sexual edo afektiboa izan behar dute elkarren artean, eta berdin izango da pertsona horiek sexu berekoak edo desberdinekoak izatea. Gainera, bikoteko kideek, ez bata ez besteak, ezin dute ezkontzaren edo izatezko bikotearen bidezko loturarik izan beste inorekin.

Lege honetako xedapenak 3. artikuluan eta ondokoetan zehazten den eran eraturako izatezko bikoteei aplikatuko zaizkie.

Horrela, bada, izatezko bikotea inskribatzeko, bikotekideetatik batek behintzat euskal auzotasun zibila izan beharko du».

«5. artikulua.– Bikotearen harremanak eta araubide ekonomiko eta ondarezkoa.

1.– Izatezko bikoteko kideek beren elkartzearen ondorio diren harreman pertsonal eta ondarezkoak arautu ahal izango dituzte agiri publiko edo pribatuaren bitartez, eta bakoitzaren eskubide

eta betebeharrak zehaztuko dituzte hor, bai eta bikotea deseginez gero, eman beharreko ordain ekonomikoak ere.

2.– Ezin izango da hitzartu izatezko bikotea aldi baterako eratzea, ez eta haren eraketa baldintzaren baten menpe ezarri ere. Administrazio publikoek ez dituzte erregistroan jasoko edozein bikotekideren oinarrizko eskubide eta askatasunak hautsi litzaketan itunak.

3.– Esanbidezko ituna egin ezean, lege honek araututako izatezko bikoteen araubide ekonomiko eta ondarezkoa izango da Kode Zibilean ondasunen banantzeari buruz araututakoa».

HIRUGARREN XEDAPEN GEHIGARRIA.– Zerga-arauen egokitzea.

Lurralde historikoetako foru-organoek, beren eskumenak baliatuz, egokitu egingo dituzte beren zerga-arauak lege honetan erregulatutako instituzioetara.

LEHENENGO XEDAPEN IRAGANKORRA.– Aldi arteko gatazkak.

Lege honen eta beronek indargabetzen dituenen artean aldi arteko gatazkak sortzen badira, gatazko konpontzeko aplikatuko dira Kode Zibilaren xedapen iragankorretako atarikoak, lehenengoak, bigarrena, hirugarrena, laugarrena eta hamabigarrena.

Aldi arteko gatazka ezin bada konpondu aurreko xedapenen bitartez, kontuan hartuko da lege honen ondoriozko aldaketek ezin dietela kalterik egin aurreko legeriaren arabera eskuratutako eskubideei.

BIGARREN XEDAPEN IRAGANKORRA.– Bide-zorraren gaineko alde aurreko edukitza.

Bide-zorraren gaineko edukitza hasi bada lege hau indarrean jarri baino lehen, edukitza horretatik probetxua aterako du edukitzaileak, preskripzio bidez hura eskuratzeko ondoretarako.

HIRUGARREN XEDAPEN IRAGANKORRA.– Legeko xedapen batzuen atzeraeragina.

Lege honen aurretik egiletsitako testamentu-ahalordeei atzera eraginez aplikatuko zaizkie 41. artikulua, testamentu-ahalordea egikaritzeko epeari dagokionez; 43. artikulua 3, 4 eta 5. apartatuak, ondarearen administratzaile eta ordezkari den komisarioaren ahalmenei dagokienez; eta 42. artikulua, ahalordea egintza edo egilespen bakarrean nahiz batzuetan egikaritzeko aukerari dagokionez.

LAUGARREN XEDAPEN IRAGANKORRA.– Euskal Herriko Foru Zuzenbide Zibilari buruzko uztailaren 1eko 3/1992 Legea indarrean jarri aurretik egiletsitako testamentu-ahalordeak.

3/1992ko uztailaren 1eko Legea indarrean jarri aurretik egiletsitako testamentu-ahalordeetan, alarguna komisario izendatzeak berarekin ekarriko du alargun horri bizi arteko gozamena eratzkitzea, eta gozamen hori ez da azkenduko ahalordea erabiltzeagatik.

BOSGARREN XEDAPEN IRAGANKORRA.– Kode Zibilaren 831. artikulua itzalpean eta Euskal Herriko Foru Zuzenbide Zibilari buruzko uztailaren 1eko 3/1992 Legearen 13. artikulua itzalpean emandako xedatze-egintzak.

Xedatze-egintzak burutzen badira Kode Zibilaren 831. artikulua itzalpean edo Euskal Herriko Foru Zuzenbide Zibilari buruzko uztailaren 1eko 3/1992 Legearen 13. artikulua itzalpean, egin-tza horiek guztiz baliozkoak izango dira.

SEIGARREN XEDAPEN IRAGANKORRA.– Hilobien gaineko tronkalitate-eskubideak.

Hilobien gaineko tronkalitate-eskubideei, egun indarrean dauden neurrian, Euskal Herriko Foru Zuzenbide Zibilari buruzko uztailaren 1eko 3/1992 Legearen xedapenak aplikatuko zaizkie.

ZAZPIGARREN XEDAPEN IRAGANKORRA.– Euskal auzotasun zibila izendatzea.

Lege hau indarrean jartzeaz geroztik, Euskal Autonomia Erkidegoaren lurraldeetatik edozeinetan auzotasun zibila dutenek zuzen-zuzenean eskuratuko dute euskal auzotasun zibila, eta, hala denean, euren dagokien toki-uzotasun zibila ere bai.

Xedapen honetan ezarritakoarekin bat etorriz, haiei aplikatu beharreko legeria berria ezarriko da, eta legeria horrek ez du aldatuko ezkontzaren araubide ekonomikoa, edo, izatezko bikoteen kasuan, ondare-araubidea, salbu eta hori ezkontzako hitzarmenetan edo itunetan erabakitzen denean; eta, harreman pertsonalei eta oinordetza-harremanei dagokienez, lehenengo xedapen iragankorrean ezarritakoa beteko da.

XEDAPEN INDARGABETZAILEA

Indarrik gabe geratzen dira uztailaren 1eko 3/1992 Legea, Euskal Herriko Foru Zuzenbide Zibilari buruzkoa, eta azaroaren 26ko 3/1999 Legea, Euskal Herriko Foru Zuzenbide Zibila Gipuzkoako Foru Zibilari dagokionean aldatzekoa, bai eta beste lege oro ere honen aurka doan guztian.

AZKEN XEDAPENA.– Indarrean jartzea.

Lege hau indarrean jarriko da Euskal Herriko Agintaritza Aldizkarian argitaratzen denetik hiru hilabete igarotakoan.